

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри технологічної
та професійної освіти,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Леонід ОРШАНСЬКИЙ
« ____ » _____ 2025 р.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ВИГОТОВЛЕННЯ
ТЕКСТИЛЬНОЇ ЛЯЛЬКИ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Спеціальність 014.10 Середня освіта (Технології)

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – вчитель технологій, вчитель інформатики

Авторка роботи: МЕЛЕНЮК Ольга Василівна _____
підпис

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
МЕЛЬНИК Галина Миколаївна _____
підпис

Дрогобич, 2025

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Зав. кафедри

24.10.2024 р.

(підпис)

(дата)

ЗАВДАННЯ на підготовку магістерської роботи

1. Тема «Методичні аспекти навчання школярів виготовлення текстильної ляльки на уроках технологій».

2. Керівник – канд. пед. наук, доцент Мельник Г.М.

3. Студентка – Меленюк Ольга Василівна.

4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:

1) дослідити історію розвитку та охарактеризувати види сучасної інтер'єрної текстильної ляльки;

2) зазначити психолого-педагогічні аспекти розвитку школярів через творчу діяльність;

3) розглянути особливості організації уроків технологій та підібрати методичні прийоми і засоби навчання учнів виготовленню текстильних ляльок;

4) визначити особливості розробки навчально-методичних матеріалів та зазначити можливості використання інтерактивних методів для навчання учнів;

5) здійснити аналіз результатів впровадження методики навчання виготовлення текстильної ляльки.

5. Список рекомендованої літератури:

1. Атаманчук Н. М. Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчості в дітей. *Психологічні координати розвитку особистості: реалії та перспективи*: збірник наукових матеріалів, II Всеукр. наук.- практ. конф. (17 травня 2017 року, м. Полтава). Полтава: Видавець Шевченко Р. В., 2017. С. 3-6

2. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

3. Інтерактивні методи навчання. Сутність та призначення. Впровадження на прикладі методу «Рольова гра». URL: <https://naurok.com.ua/interaktivni-metodi-navchannya-sutnist-ta-priznachennya-vprovadzhennya-na-prikladi-metodu-rolova-gra-259479.html>

4. Кудря О. В. Лялька - мотанка як об'єкт проектно-технологічної діяльності учнів. *Трудова підготовка в рідній школі*. 2018. № 4. С. 19-25.

5. Особливості дизайн-проектування і виготовлення текстильних ляльок / Т.В. Луцкер, Н.В. Остапенко, Л.І. Зубкова, Л.А. Чук, Л.В. Навольська. *Вісник Хмельницького національного університету*. Технічні науки. 2017. № 1. С. 73-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2017_1_17

6. Особливості планування уроків трудового навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0010cq-3458.doc.html>

№ з/п	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення й аналіз псих.-педагогічної, методичної та спец. літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формулювання мети; постановка завдань.	до 03.12.2024 р.	17.12.2024 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи.	до 15.04.2025 р.	25.04.2025 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 16.09.2025 р.	24.09.2025 р.
4.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 28.10.2025 р.	31.10.2025 р.
5.	Перевірка роботи на плагіат	до 14.11.2025 р.	21.11.2025 р.
6.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 24.11.2025 р.	28.11.2025 р.

7. Дата видачі завдання – 24.10.2024 р.

8. Термін подачі роботи керівнику – 07.11.2025 р.

9. Із вимогами до виконання роботи і завданням ознайомлена _____ Ольга МЕЛЕНЮК

10. Керівник _____ Галина МЕЛЬНИК

ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Тема : «Методичні аспекти навчання школярів виготовлення текстильної ляльки на уроках технологій»

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

дата

Голова ЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

Секретар ЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

АНОТАЦІЯ

Меленюк О.В. Методичні аспекти навчання школярів виготовлення текстильної ляльки на уроках технологій. – Рукопис.

У магістерській роботі простежено історію розвитку та культурне значення текстильної ляльки, охарактеризовано її сучасні види й проаналізовано технологічні особливості дизайн-проектування та виготовлення.

Наше дослідження містить також розгляд психолого-педагогічних можливостей розвитку учнів у процесі оволодіння технікою створення текстильних ляльок, особливостей організації уроків, підбору методичних прийомів і засобів навчання учнів. Окрім цього запропоновані цікаві розробки для занять зі школярами.

Ключові слова: сучасна текстильна лялька, методика навчання, уроки технологій, освітній процес, вчитель, школярі.

SUMMARY

Melenyuk O.V. Methodological aspects of teaching schoolchildren to make a textile doll in technology lessons. – Manuscript.

The master's thesis traces the history of development and cultural significance of the textile doll, characterizes its modern types and analyzes the technological features of design and manufacturing.

Our study also includes a consideration of the psychological and pedagogical possibilities of students' development in the process of mastering the technique of creating textile dolls, the features of organizing lessons, selecting methodological techniques and means of teaching students. In addition, interesting developments for classes with schoolchildren are proposed.

Keywords: modern textile doll, teaching methodology, technology lessons, educational process, teacher, schoolchildren.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи навчання учнів виготовлення текстильної ляльки	10
1.1. Історія та культурне значення текстильної ляльки.....	10
1.2. Сучасна інтер'єрна текстильна лялька, її види	14
1.3. Психолого-педагогічні аспекти розвитку школярів через творчу діяльність.....	22
РОЗДІЛ 2. Методика навчання школярів виготовлення текстильної ляльки..	29
2.1. Особливості організації уроків технологій	29
2.2. Методичні прийоми та засоби навчання учнів, які використовуються при виготовленні текстильних ляльок.....	36
РОЗДІЛ 3. Практичне впровадження методики навчання.....	49
3.1. Особливості розробки навчально-методичних матеріалів для навчання школярів.....	49
3.2. Використання інтерактивних методів навчання під час виготовлення ляльок з текстильних матеріалів.....	58
3.3. Аналіз результатів впровадження методики навчання виготовлення текстильної ляльки.....	62
Висновки	66
Список використаних джерел	69

ВСТУП

Сучасна освіта зазнає суттєвих змін у напрямі розвитку творчих здібностей учнів, їх креативного мислення та практичних навичок. Уроки технологій в закладах загальної середньої освіти є важливою частиною освітнього процесу, оскільки спрямовані не лише на знайомство з різними технологіями, але й на формування практичних умінь та основ трудової культури.

Одним із перспективних і оригінальних напрямів такого навчання є виготовлення текстильних ляльок, що поєднує мистецтво, креативність та розвиток мануальних навичок. Навчання школярів цьому виду творчої діяльності сприяє розвитку дрібної моторики, уяви, посидючості, а також виховує естетичний смак та дбання про збереження народних традицій.

У сучасних реаліях проблематика залучення учнів до такого виду роботи не отримала достатньої уваги з боку дидактики та методики навчання. Вивчення та систематизація методичних аспектів цього процесу становить актуальне завдання для вчителів технологій та педагогів.

Крім того, створення текстильної ляльки сприяє міжпредметним зв'язкам, оскільки охоплює такі дисципліни, як історія, образотворче мистецтво, технології та навіть психологію. Адже робота з текстильними матеріалами не лише розвиває навички ручної роботи, а й позитивно впливає на емоційний стан дитини, допомагаючи їй виражати власні думки та емоції через творчість.

Також слід зазначити, що виготовлення текстильних ляльок є чудовим способом розвитку підприємницьких навичок у дітей. У сучасному світі, де велика увага приділяється крафтовим виробам, такі навички можуть стати основою для майбутньої професійної діяльності учнів. Опанування процесу

створення унікальних виробів сприяє розвитку відповідальності, уважності та цілеспрямованості.

Оскільки виготовлення ляльок має також етнокультурний аспект, важливо враховувати традиційні мотиви у створенні текстильних виробів. Це дає змогу дітям глибше ознайомитися з національними традиціями та розширювати свої знання про культурну спадщину рідного народу.

Також у процесі виготовлення текстильних ляльок учні розвивають важливі соціальні навички, зокрема вміння працювати в команді, висловлювати власні ідеї, враховувати думки інших і підтримувати співпрацю. Робота над спільними проєктами сприяє налагодженню комунікації між дітьми, формує почуття відповідальності та взаємодопомоги.

Варто зазначити, що текстильні ляльки можуть використовуватися і як елемент арт-терапії, особливо для дітей із особливими освітніми потребами. Дослідження показують, що заняття рукоділлям мають позитивний вплив на емоційний стан дитини, допомагаючи долати стрес, тривожність та розвивати впевненість у власних силах. Таким чином, методика виготовлення текстильних ляльок може стати ефективним інструментом не лише у навчанні, а й у психологічній підтримці учнів.

Окрім цього, слід підкреслити, що виготовлення текстильних ляльок може стати засобом для формування екологічної свідомості у дітей. Використання натуральних тканин, перероблених матеріалів, створення унікальних виробів із залишків текстилю сприяє усвідомленню важливості раціонального використання ресурсів і розвитку навичок відповідального споживання. Це особливо актуально в сучасних умовах, коли питання екології та сталого розвитку займають ключові позиції у світовій освітній політиці.

Також важливо наголосити, що процес створення текстильних ляльок може сприяти розвитку когнітивних здібностей учнів. Планування етапів роботи, вибір відповідних матеріалів, конструювання деталей та їх з'єднання формують логічне та просторове мислення. Учні вчаться аналізувати,

експериментувати та шукати найоптимальніші рішення для створення естетично привабливого і функціонального виробу.

Усе це свідчить про багатогранність впливу процесу виготовлення текстильних ляльок на учнів. З одного боку, це розвиток креативності, моторики, збереження національних традицій, а з іншого – зміцнення емоційної стійкості, формування екологічного мислення та розвиток логічного аналізу.

Таким чином, дослідження методичних аспектів навчання виготовлення текстильної ляльки є вкрай важливим і своєчасним. Це питання охоплює різноманітні аспекти – від розвитку творчого потенціалу та естетичного виховання до екологічної культури та емоційної підтримки учнів.

Саме це й зумовило вибір теми **магістерської роботи**: «Методичні аспекти навчання школярів виготовлення текстильної ляльки на уроках технологій».

Об'єкт дослідження – процес навчання школярів виготовлення текстильної ляльки на уроках технологій у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – методичні аспекти організації навчання виготовлення текстильної ляльки, зокрема педагогічні методи та засоби навчання, інтеграційні можливості з іншими навчальними дисциплінами.

Мета дослідження – обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективні методичні підходи до навчання школярів виготовлення текстильних ляльок на уроках технологій, що сприятимуть розвитку творчих здібностей, трудових навичок та естетичного виховання учнів.

Відповідно до поставленої мети, сформульовано такі **завдання**:

1. Дослідити історію розвитку та охарактеризувати види сучасної інтер'єрної текстильної ляльки.
2. Зазначити психолого-педагогічні аспекти розвитку школярів через творчу діяльність.

3. Розглянути особливості організації уроків технологій та підібрати методичні прийоми і засоби навчання учнів виготовленню текстильних ляльок.

4. Визначити особливості розробки навчально-методичних матеріалів та зазначити можливості використання інтерактивних методів для навчання учнів.

5. Здійснити аналіз результатів впровадження методики навчання виготовлення текстильної ляльки.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової та методичної літератури; педагогічне спостереження; експериментальне впровадження методики навчання; аналіз результатів навчальної діяльності.

Наукова новизна дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні методичних підходів до навчання виготовлення текстильних ляльок у школі.

Практична цінність роботи полягає в наданні вчителям технологій інструментів для підвищення ефективності навчального процесу.

Апробація результатів. Основні положення та результати магістерської роботи доповідалися на XII Міжнародній науково-практичній конференції викладачів та студентів факультету фізики, математики, економіки та інноваційних технологій «Актуальні проблеми сучасної науки» (тема доповіді «Види ляльок із текстильних матеріалів»).

Магістерська робота включає такі структурні елементи: вступ, три розділи, висновки і список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ВИГОТОВЛЕННЯ ТЕКСТИЛЬНОЇ ЛЯЛЬКИ

1.1. Історія та культурне значення текстильної ляльки

Текстильна лялька є одним із найдавніших видів іграшок, які використовувалися в різних культурах як для розваги, так і для ритуальних або символічних цілей. Вона має багату історію, що відображає традиції та особливості різних народів світу. Виготовлення текстильних ляльок завжди супроводжувалося певними обрядами, що надавало цим виробам особливого значення.

Перші згадки про текстильні ляльки зустрічаються ще в стародавніх цивілізаціях. У Давньому Єгипті та Месопотамії археологи знаходили фігурки, зроблені з тканини та заповнені різними природними матеріалами, такими як шерсть або суха трава. Вони використовувалися не лише як дитячі іграшки, а й як магичні предмети, що мали оберігати своїх власників. У багатьох культурах світу текстильні ляльки виступали в ролі талісманів, що супроводжували людину протягом усього життя [3].

У європейській традиції текстильні ляльки набули популярності ще в середньовіччі. Спочатку вони виготовлялися вручну і були доступні лише для заможних родин, однак згодом їх почали створювати в кожному домі з підручних матеріалів. Найчастіше це були клаптики тканини, з яких шили прості, але виразні фігурки. У багатьох регіонах Європи такі ляльки використовувалися в театральних виставах та народних обрядах.

Лялька-мотанка (рис. 1.1.) дійсно має глибоке сакральне значення в культурі слов'янських народів. Вона символізує добро, захист і родинне благополуччя. Виготовлення мотанки без використання голки та ножиць надає їй особливого магичного значення, оскільки вважається, що ці

інструменти можуть «перерізати» енергетичний зв'язок між творцем і лялькою. Кожна мотанка мала своє призначення: одні слугували іграшками для дітей, інші використовувалися як обереги для дому чи в ритуалах [3; 19].

Рис.1.1. Українська лялька-мотанка

Українські народні ляльки вирізняються об'ємною повнотою, округлістю та композиційною компактністю. Їхні присадкуваті, важкуваті постаті мають міцну, збиту структуру, здебільшого позбавлену витончених деталей чи дрібних подробиць. Форми плавно перетікають одна в одну, несучи відчуття матеріальної ваги та стриманої напруги, яка майже ніколи не переходить у перенапругу. Ці ляльки є типовим зразком селянської фольклорної скульптури, що опосередковано передає образ землі — її плавних вигинів і міцності, а також стійкості людини на ній [21].

Незважаючи на століття змін, основа народних ляльок — декоративне і символічне мислення — лишилася непохитною. Їхні незмінні риси включають узагальнений силует, лаконічність, яскраву святкову декоративність і симетрію. Ключовим також є логічна єдність форми, матеріалу та техніки виконання.

Зроблена руками матері чи бабусі з природних матеріалів, традиційна народна іграшка, попри свою зовнішню простоту, є справжнім оберегом.

Вона випромінює потужну позитивну енергію, любов, ніжність і тепло, тому її цінність виходить далеко за межі звичайної побутової речі [21].

Лялька-мотанка має виразні регіональні відмінності по всій Україні, щовідображає локальні традиції та доступні матеріали (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Ляльки-мотанки з різних регіонів

Регіон	Ключові особливості ляльки-мотанки
Центральна Україна	Компактна, невелика, без рук і ніг, з порівняно великою головою та обов'язковим хрестом на обличчі. Виготовлялася з домотканого полотна, пофарбованого природними соками (буряк, бузина).
Поділля	Обличчя біле, без традиційного хреста.
Карпати	Основою часто є дерев'яна об'ємна фігурка, нерідко з рухомими кінцівками.
Середнє Подніпров'я	Голова циліндрична з вільно звислими краями полотна; хрест на обличчі зміщений донизу.
Прикарпаття та Буковина	Основа може бути з тканини, дерева або комбінована.

Попри ці регіональні зміни протягом століть, народні ляльки-мотанки завжди зберігали основні традиційні принципи, що відображають світосприйняття та символічне мислення народу. Їм притаманні силуетна узагальненість, простота і лаконізм, яскрава декоративність, святковість, а також відчуття матеріалу, симетрія та логічна відповідність між формою, матеріалом і технікою виготовлення [21].

У різних народів існували власні традиції створення текстильних ляльок. Наприклад, в Японії популярними були ляльки кокеші (рис. 1.2) – дерев'яні або тканинні фігурки з мінімалістичним дизайном, які мали символізувати побажання щастя та благополуччя.

Рис. 1.2. Японська лялька кокеші

В Африці та Латинській Америці (рис. 1.3) текстильні ляльки часто використовувалися в обрядах ініціації, де вони символізували перехід від дитинства до дорослого життя. У деяких культурах вони також використовувалися для ритуалів зцілення, коли хворому передавали ляльку, що символічно приймала на себе недуги.

Рис. 1.3. Африканська традиційна лялька

З розвитком промисловості та появою фабричних іграшок популярність текстильних ляльок дещо знизилася, однак сьогодні вони знову набувають актуальності. Виготовлення авторських текстильних ляльок стає популярним напрямом у декоративно-ужитковому мистецтві, а також частиною освітнього процесу, зокрема на уроках технологій. Це пов'язано не лише з їхньою естетичною привабливістю, а й з можливістю розвитку творчих здібностей, моторики та навичок шиття в школярів.

Текстильна лялька має не лише естетичну, а й виховну функцію. Вона сприяє розвитку національної свідомості, формуванню патріотизму та знайомству з традиційною культурою. У процесі виготовлення таких ляльок

учні отримують можливість доторкнутися до історії, відчувати зв'язок поколінь та створити власний унікальний виріб, що матиме особливе значення. Крім того, це сприяє розвитку навичок уважності, акуратності та відповідальності, що є важливими складовими освітнього процесу.

Крім того, виготовлення текстильних ляльок позитивно впливає на психологічний стан дітей. Ручна робота допомагає зменшити рівень стресу, розвиває терплячість і самоконтроль. У багатьох країнах текстильні ляльки використовуються як елемент арт-терапії, що допомагає дітям з особливими освітніми потребами розвивати комунікативні навички та покращувати дрібну моторику.

Також виготовлення текстильних ляльок сприяє розвитку фантазії та креативності. Діти самостійно обирають матеріали, комбінують кольори, вигадують образи та створюють власні унікальні ляльки. Це дає змогу кожному учню проявити свою індивідуальність та розвинути естетичний смак. Важливо, що цей процес не має жорстких обмежень і стимулює вільне творче мислення.

Сьогодні текстильні ляльки є не лише частиною культурної спадщини, а й важливим компонентом освітнього процесу. Їхнє використання в навчанні допомагає формувати художній смак, розвивати уяву та дрібну моторику, а також вчить майбутнє покоління цінувати традиційне мистецтво. Завдяки поєднанню історичних традицій із сучасними педагогічними технологіями, текстильні ляльки продовжують відігравати важливу роль у вихованні та розвитку особистості дитини.

1.2. Сучасна інтер'єрна текстильна лялька, її види

Інтер'єрні іграшки, зокрема ляльки, користуються великою популярністю у всьому світі. Незважаючи на їхню давню тисячолітню історію, активне відродження цього виду творчості розпочалося лише в останні роки. Якщо раніше основну нішу займали серійні фабричні вироби,

то зараз все більше людей віддають перевагу унікальним іграшкам ручної роботи, які вирізняються оригінальністю та неповторним стилем.

Декоративні інтер'єри ляльки – це справжнє мистецтво в деталях (рис. 1.4). Вони слугують колекційним та естетичним цілям і категорично не призначені для гри маленьких дітей. Ці ляльки відкривають нові обрії в дизайні, стаючи яскравим акцентом в інтер'єрах будь-якого напрямку – від суворої класики до сучасних рішень. Вони впевнено конкурують зі статуетками та іншим декором, прикрашаючи як домашній простір, так і публічні місця (бібліотеки, кафе, клуби).

Рис. 1.4. Інтер'єрна текстильна лялька

Кожна лялька – це характерний витвір з глибокими емоціями, який вносить життя, настрій та особливий затишок у кімнату. Це не просто тренд, а унікальна прикраса та вишуканий подарунок, а процес їх створення – захоплива творчість, що надихає [35].

Інтер'єрна іграшка – це не просто модний аксесуар, а високомистецький виріб, що слугує відображенням певного стилю чи художньої течії. Багато людей доповнюють свій інтер'єр такою унікальною прикрасою або роблять близьким приємний і вишуканий подарунок.

Виділяють такі види текстильних ляльок:

Тільда(рис.1.5). Чарівні ляльки з рум'яними щічками, створені норвезькою дизайнеркою Тоні Фінангер, швидко завоювали прихильність поціновувачів. Їх виготовляють із натуральних тканин у стриманих відтінках.

Особливістю цих ляльок є нестандартні пропорції: витягнуті руки та ноги, невелика голова й зазвичай округла нижня частина. Обличчя має мінімалістичний вигляд – лише маленькі оченята, вишиті нитками або бісером. Кумедні зачіски та стильний дизайн роблять їх унікальними. Серед різновидів Тільди можна знайти фей, янголів, принцес, відьмочок, а також тварин і птахів.

Рис. 1.5. Лялька Тільда

Сніжка – лялька з великими ногами (рис. 1.6). Головною особливістю таких ляльок є великі ступні, взуті у масивне взуття. Часто їх доповнюють шапочками, адже ці ляльки символізують зимових дівчат. Їхні зачіски створюють із вовни, ниток муліне або атласних стрічок, надаючи їм оригінального вигляду. Обличчя сніжок має мінімалістичний дизайн – на ньому позначені лише маленькі очі-крапочки.

Рис. 1.6. Лялька Сніжка

Ляльки Горджус (рис. 1.7), створені шотландською художницею СьюзенВулкотт, мають упізнавані стилістичні ознаки: вони невисокі (до 30 см), вирізняються тонкими кінцівками з чотирипалими ручками, прямим чорним волоссям, маленькими очима та простим вбранням. Їхній незмінний елемент – смугасті панчохи. Завдяки позбавленим емоцій обличчям, їхній вигляд іноді порівнюють з персонажами азійських аніме. У 2005 році Сьюзен разом із чоловіком заснувала бренд «Горджус», що дозволило перенести зображення цих милих дівчаток на різноманітну продукцію: від канцелярських товарів до аксесуарів.

Рис. 1.7. Лялька Горджус

Тряп'єнси (рис. 1.8), відомі також як «корецькі Барбі», – це витончені текстильні ляльки невеликого розміру, які вирізняються елегантною фігурою, розкішними вбраннями та ретельно продуманими деталями (рис. 1.8). Вони мають вишукані зачіски, доповнені аксесуарами, такими як віяла, парасольки, сумочки, квіти чи м'які іграшки. Їх прикрашають сережками, намистом, ланцюжками та навіть натуральними камінцями, а також ретельно підбирають взуття. Популярні образи включають наречену, балерину, міфічних істот (ельфи, русалки, янголята), ляльку в національному костюмі або елегантну панянку в багат шаровій мереживній сукні.

Рис. 1.8. Лялька Трап'єнси

Лялька-гарбузоголовка (рис. 1.9) є однією з найцікавіших представниць лялькового світу завдяки характерній конструкції голови. Її голова складається з декількох клинів, з'єднаних швом посередині обличчя, яке зазвичай має опуклі ніс і підборіддя. Обличчя ляльки завжди деталізоване, з промальованими очима, носом, ротом і вухами. Для зачіски часто використовують вовну. Додатковою особливістю може бути ароматизація ляльки за допомогою вшитих спецій, таких як кориця, ваніль, кавові зерна чи трави. Ці ляльки також вирізняються оригінальним одягом та взуттям [35].

Рис. 1.9. Лялька-гарбузоголовка

Лялька з панчохи (рис 1.10). Виготовляється у техніці «скульптурний текстиль», відомій також як панчішна техніка. Для створення

використовують капрон і синтепон, хоча можливі й інші наповнювачі. Такі ляльки можуть бути як каркасними (на основі з дроту, картону або навіть пляшки), так і безкаркасними, а їхні розміри варіюються від зовсім маленьких до великих.

Деякі майстри створюють портретні ляльки, точно передаючи риси людини. Завдяки цій техніці можна виготовити безліч різноманітних персонажів – як людей, так і тварин чи навіть рослин. Головною особливістю таких іграшок є виразна міміка, що надає їм унікального характеру та живої емоційності.

Рис. 1.10. Лялька з панчохи

Кавові іграшки (рис. 1.11.). Повністю виготовлені з бавовняної тканини, ці іграшки проходять особливу обробку – їх тонують сумішшю кави, кориці та ванілі. Щоб аромат став більш насиченим і зберігався довше, вироби запікають у духовці, що надає їм не лише приємного відтінку, а й неповторного домашнього затишку та апетитного аромату.

Рис. 1.11. Кавові ляльки

Ляльки амігурумі(рис. 1.12). Амігурумі – це самобутнє мистецтво японців зі створення мініатюрних в'язаних іграшок за допомогою гачка або спиць. Ці чарівні витвори, які найчастіше зображують милих тварин, казкових персонажів, предмети або навіть апетитну їжу, підкорили серця людей по всьому світу.

Завдяки своїм компактним розмірам, ляльки амігурумі мають надзвичайну привабливість і легко поміщаються в долоні. Більшість цих іграшок виконані в так званому «кавай»-стилі, що в японській культурі означає «милий», «чарівний» або «симпатичний». Саме ця естетика надає амігурумі їхньої неповторної привабливості.

Особливою рисою амігурумі є їхні прості, округлі форми. Це робить процес в'язання доступним навіть для тих, хто тільки починає освоювати мистецтво гачкування або в'язання спицями, дозволяючи швидко створювати милі фігурки.

Кожна іграшка амігурумі створюється вручну, що забезпечує її унікальність та неповторність. Це ручне виконання наповнює кожную ляльку особливою теплотою та душею, роблячи її не просто іграшкою, а справжнім маленьким витвором мистецтва з власною історією.

Рис. 1.12. Ляльки амігурумі

Лялька-таперрічка ще її називають килимова або лялька-гобелен. Це не просто іграшка, а унікальний спосіб збереження історичної пам'яті та

культурної спадщини через призму одягу та декору. Це мистецтво, що поєднує в собі красу, символізм та глибокий зв'язок з минулим.

У 2000 році українська майстриня Олександра Пренко розробила та запатентувала інноваційну технологію створення килимових площинних ляльок. Цей винахід став знаковим у світі декоративно-ужиткового мистецтва, відкривши нові горизонти для втілення народних мотивів.

Кожна лялька, створена пані Пренко, вирізняється не лише витонченим виглядом, а й наділена глибокою обереговою функцією. Це робить їх не просто естетичним доповненням інтер'єру, а справжніми талісманами, що несуть позитивну енергетику та захист.

Олександра Пренко присвячує багато годин створенню великих килимових ляльок. Ці масштабні витвори одягаються в детально відтворений традиційний одяг різних регіонів України, з використанням відповідних кольорових ниток. Це дозволяє не лише милуватися красою ляльок, а й вивчати багатство українського народного костюма (рис. 1.13).

Поряд з цим, майстриня створює й крихітні лялечки розміром з мізиниць. Ці мініатюрні шедеври, що можуть бути виготовлені за декілька годин, несуть не меншу, а іноді й більшу символічну силу. За повір'ями, вони здатні єднати серця і наповнювати гаманці, виступаючи як потужні обереги для сімейного благополуччя та достатку [25].

Рис. 1.13. Майстриня і її ляльки-таперрічки

1.3. Психолого-педагогічні аспекти розвитку школярів через творчу діяльність

Актуальність розвитку творчих здібностей та виховання креативної особистості в сучасному світі зумовлена потребою суспільства у нестандартному мисленні та інноваційному підході до різних сфер діяльності. Формування та підтримка юних талантів викликає значний інтерес, що робить важливим не лише своєчасне виявлення творчих здібностей в школярів, а й надання педагогам і батькам необхідних знань і рекомендацій щодо їхнього розвитку.

Творчість можна розглядати як здатність особистості виходити за межі стандартних рішень, знаходити нові підходи та виявляти оригінальність у різних сферах діяльності. Е. Фромм підкреслював, що творчість – це не просто результат роботи, а спосіб мислення, що включає здатність дивуватися, глибоко аналізувати власний досвід і знаходити унікальні рішення навіть у нестандартних ситуаціях [37].

Творча дитина – це особистість, яка активно проявляє уяву та фантазію, із задоволенням вигадує й описує неіснуючі події, передає власні думки та емоції через різні форми діяльності – гру, малювання, спів тощо. Творчий потенціал особистості охоплює такі складові: природні задатки та нахили, що виявляються у високій чутливості, вибірковості й рухливості психічних процесів; стійкі інтереси, зокрема пізнавальні, їхня регулярність і глибина; допитливість, прагнення до відкриття нового, уміння знаходити нестандартні рішення; швидке засвоєння знань; схильність до аналізу, порівняння та узагальнення; емоційна насиченість діяльності; наполегливість, цілеспрямованість, працелюбність, рішучість та ініціативність; інтуїтивність; здатність швидко опановувати нові навички та виробляти власні стратегії розв’язання завдань різного рівня складності [2].

Творча діяльність відіграє важливу роль у гармонійному розвитку особистості школяра. Вона сприяє формуванню емоційного інтелекту,

розвитку дрібної моторики, креативного мислення та здатності до самовираження. У процесі виготовлення текстильних ляльок учні не лише опановують технологічні навички, але й вчаться сприймати світ через призму мистецтва, розвивають фантазію та художній смак.

Креативність виявляється у вмінні створювати нові ідеї, переносити набуті знання й уміння в інші, нетипові ситуації, мислити самостійно й незалежно. Вона включає здатність висувати гіпотези, фантазувати, встановлювати неочікувані зв'язки та асоціації. На думку С. Д. Максименка, креативність – це глибинна, початкова й природна властивість особистості, яка є вищим проявом її активності [1].

Психологи зазначають, що творчі види діяльності, зокрема рукоділля, сприяють розвитку когнітивних процесів: уваги, пам'яті, мислення та уяви. Дослідження показують, що виконання точних і послідовних дій (наприклад, шиття, плетіння, вишивання) покращує здатність до концентрації та підвищує рівень стресостійкості. Заняття декоративно-ужитковим мистецтвом допомагає учням легше адаптуватися до шкільного середовища, знижує рівень тривожності та підвищує самооцінку [32].

Особливо важливою є творча діяльність у молодшому шкільному віці, коли в дитини активно формується моторика рук. Дрібна моторика безпосередньо впливає на розвиток мовлення, координації рухів та загального інтелектуального рівня [2]. Виготовлення текстильних ляльок сприяє розвитку цих навичок, оскільки діти працюють із різними текстурами, навчаються пришивати деталі, складати композицію та підбирати кольорову гаму. З роками можливості такої діяльності значно розширюються.

З педагогічної точки зору, заняття з виготовлення текстильних ляльок є ефективним способом реалізації принципу навчання через діяльність. Учні засвоюють не лише технічні прийоми, а й знайомляться з традиціями, історією та культурними особливостями різних регіонів. Це сприяє вихованню національної свідомості та естетичного смаку.

Педагогічна діяльність має бути спрямована на розвиток творчого потенціалу школярів, що передбачає віру у можливість розкриття їхніх творчих здібностей. Навчальний та виховний процеси повинні будуватися таким чином, щоб кожна дитина мала змогу розвивати власний унікальний стиль мислення та самовираження. Важливим завданням педагога є не лише забезпечення виконання необхідних завдань, а й збереження індивідуальності та неповторності кожного учня.

Особливу увагу слід приділяти формуванню вміння мислити нестандартно, відходити від шаблонних підходів та знаходити оригінальні рішення у різних ситуаціях, включаючи навчальну та соціальну сферу. Для цього необхідно активно застосовувати творчі завдання, наприклад, виготовлення унікальних виробів. У процесі їх виконання діти вчаться комбінувати вже відомі методи, використовувати набуті знання та навички у нових умовах, розвивати увагу, спостережливість і здатність бачити головне у деталях.

Крім того, педагог має сприяти розвитку системного підходу до спостереження, стимулювати прагнення учнів до самовдосконалення, а також поступово ускладнювати творчі завдання відповідно до рівня їхнього досвіду та оволодіння методами творчої діяльності. Це сприятиме формуванню гнучкого мислення, здатності до креативного пошуку та успішного вирішення проблем.

Григорій Ключек стверджує, що на піку свого геніального педагогічного таланту та глибокого розуміння дитячої душі Василь Сухомлинський сформулював своє кредо краси через працю: «Якщо хочеш бути красивим, працюй до самозабуття, працюй так, щоб ти відчував себе творцем, майстром, господарем в улюбленому ділі. Працюй так, щоб очі твої виражали одухотвореність великим людським щастям – щастям творчості» [4].

Отже, кожному педагогу, який прагне бачити своїх вихованців щасливими, доречно його дотримуватися.

Важливим є і те, що робота з текстильними матеріалами дає змогу диференційовано підходити до навчання, враховуючи індивідуальні особливості школярів. Учням із розвиненою моторикою можна запропонувати складніші завдання, наприклад, створення дрібних декоративних елементів, а менш досвідченим – виконання простих швів або роботи з викрійками. Таким чином, кожен учень отримує можливість розвиватися у власному темпі.

Творчість сприяє розвитку комунікативних навичок та здатності до співпраці. Під час колективного виготовлення ляльок учні вчаться взаємодіяти, обмінюватися ідеями, допомагати один одному. Це сприяє формуванню таких важливих особистісних якостей, як терпіння, відповідальність, уважність до деталей.

Крім того, створення власного виробу викликає у дитини почуття гордості за свою працю, стимулює бажання вчитися та розвиватися. Виготовлена власноруч текстильна лялька може стати не лише іграшкою, а й важливим символом творчого досягнення, що мотивує дитину до подальшого розвитку.

Творчість є потужним інструментом емоційного розвитку дитини. Виготовлення текстильних ляльок допомагає знижувати рівень стресу, сприяє розслабленню та зосередженості. Під час творчого процесу в учнів формується внутрішня гармонія, вони навчаються естетичному сприйняттю світу та розвитку терпіння.

Окрім цього, текстильне мистецтво може бути використане як терапевтичний засіб для дітей із особливими освітніми потребами. Робота з текстильними матеріалами покращує сенсорні навички, допомагає контролювати емоції та розвиває навички дрібної моторики. Також це сприяє інтеграції дітей у колектив та їхньому соціальному розвитку.

Ще один важливий аспект – розвиток підприємницьких навичок. Виготовлення текстильних ляльок може навчити школярів основам малого бізнесу, адже багато майстрів займаються виготовленням авторських ляльок

для продажу. Це допомагає розвивати відповідальність, фінансову грамотність та навички планування.

Заняття з виготовлення текстильних ляльок можуть також мати значний вплив на майбутній професійний вибір дитини. В процесі роботи з текстилем та творчими виробами учні відкривають для себе світ дизайну, моделювання, декоративного мистецтва. Це може стати поштовхом до вибору професій, пов'язаних із художнім конструюванням, текстильним виробництвом, педагогічною діяльністю або підприємництвом у сфері хендмейду.

Багато дітей, які захоплюються рукоділлям у школі, продовжують вдосконалювати свої навички у позашкільний час, відвідуючи гуртки чи творчі студії при художніх школах. Саме такі заняття можуть сприяти формуванню свідомого вибору майбутньої професії та розвитку навичок, які будуть корисними в дорослому житті.

Використання текстильних ляльок у навчально-виховному процесі має велике значення для розвитку школярів, адже поєднує у собі елементи мистецтва, технологій, традиційної культури та особистісного самовираження. Сам процес виготовлення текстильних ляльок не лише навчає дітей працювати з матеріалами, інструментами та швейними техніками, а й сприяє формуванню естетичного смаку, розвитку моторики та дрібної координації рухів.

Однією з ключових функцій використання текстильних ляльок у навчанні є стимулювання творчої активності дітей. Виготовлення ляльок дозволяє учням проявити свою уяву, експериментувати з формами, кольорами та текстурами, що сприяє розвитку креативного мислення. Під час роботи над лялькою школярі також вчаться приймати рішення, планувати послідовність виконання завдань, розраховувати необхідні матеріали, що формує організованість та самостійність.

Крім того, текстильні ляльки є чудовим засобом виховного впливу. Вони допомагають розвивати комунікативні навички дітей, вчать

співпрацювати в команді, ділитися ідеями та знаходити спільні рішення. Ляльки можуть використовуватися під час групових творчих проєктів, що розвиває вміння працювати в колективі, підтримувати один одного та відповідально ставитися до спільної справи.

Окремо варто зазначити культурологічне значення текстильних ляльок у навчальному процесі. Вони є чудовим інструментом для ознайомлення дітей з традиціями та національною культурною спадщиною. Наприклад, у рамках уроків технологій можна вивчати історію народної ляльки, досліджувати її символіку та традиційні техніки виготовлення. Це допомагає виховувати у дітей почуття патріотизму, гордості за культурне надбання свого народу, а також повагу до традицій інших культур.

Ще одним важливим аспектом використання текстильних ляльок у навчанні є їхня роль у розвитку дрібної моторики та сенсорних навичок. Робота з текстильними матеріалами, голкою, нитками та дрібними декоративними елементами сприяє покращенню координації рухів, що, в свою чергу, позитивно впливає на формування письмових навичок, концентрацію уваги та розвиток мовлення.

Варто зазначити, що текстильні ляльки можуть бути корисними і в інклюзивному навчанні. Виготовлення ляльок допомагає дітям із особливими освітніми потребами розвивати тактильне сприйняття, комунікативні навички та творчий потенціал. Заняття з лялькотерапії можуть допомогти учням виразити свої емоції, подолати страхи та знайти способи взаємодії з однолітками.

У шкільному навчальному процесі текстильні ляльки можуть використовуватися як дидактичний матеріал. Наприклад, у початковій школі вони можуть допомагати вивчати казки, вірші, літературні твори, історичні події чи навіть математичні поняття. У середніх і старших класах виготовлення текстильних ляльок може стати частиною міждисциплінарних проєктів, що поєднують мистецтво, історію, етнографію, дизайн та підприємницьку діяльність. Діти можуть створювати авторські ляльки,

організовувати виставки, а також розробляти ідеї для реалізації своїх робіт на благодійних або шкільних ярмарках.

Текстильні ляльки можна використовувати і в позашкільній діяльності. Наприклад, вони можуть стати центральним елементом гурткової роботи, театральних постановок або інтерактивних уроків, що дозволяє розширити можливості учнів для самовираження. Ляльки також можуть бути частиною виховних заходів, спрямованих на роз'яснення важливих соціальних тем, наприклад, теми дружби, толерантності, екологічної свідомості тощо.

Загалом, текстильні ляльки є універсальним навчальним та виховним засобом, що сприяє гармонійному розвитку дитини. Вони допомагають розвивати творчі здібності, дрібну моторику, соціальні та комунікативні навички, виховують естетичний смак і сприяють знайомству з культурною спадщиною. Впровадження цього виду діяльності в освітній процес робить навчання більш захопливим, креативним та ефективним. Тому варто розглядати текстильні ляльки не лише як засіб розваги, а як потужний інструмент педагогічної роботи, що здатний суттєво розширити можливості сучасної освіти.

Таким чином, психолого-педагогічні аспекти розвитку школярів через творчу діяльність є багатогранними. Виготовлення текстильних ляльок дозволяє поєднати традиційні знання з сучасними методами навчання, сприяє розвитку особистості, допомагає реалізувати творчий потенціал учнів та формує стійкі навички ручної праці. Крім того, воно сприяє соціалізації, покращенню емоційного стану дітей, підвищенню їхньої самооцінки, а також може стати основою для майбутньої професійної діяльності.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ВИГОТОВЛЕННЯ ТЕКСТИЛЬНОЇ ЛЯЛЬКИ

2.1. Особливості організації уроків технологій

Організація уроків технологій відіграє ключову роль у формуванні в учнів практичних навичок, розвитку їхньої творчої діяльності та самостійності. Вона включає декілька важливих аспектів: планування навчального процесу, вибір методів і засобів навчання, організацію робочого місця, а також створення сприятливої атмосфери для творчості.

Однією з основних особливостей організації уроків технологій є їхня практична спрямованість. Це означає, що значну частину заняття відводять на виконання конкретних завдань, що сприяють набуттю практичних навичок. Важливим є чітке структурування уроку, яке включає мотиваційну частину, пояснення нового матеріалу, демонстрацію прийомів роботи, самостійну діяльність учнів та аналіз виконаної роботи [23; 28].

При організації уроків необхідно враховувати рівень підготовленості учнів, їхні індивідуальні особливості та здібності. Це дозволяє реалізовувати диференційований підхід, який сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу. Крім того, особливу увагу слід приділити техніці безпеки, адже робота з тканинами, нитками, голками та ножицями потребує обережності.

Значний вплив на ефективність навчального процесу має матеріально-технічне забезпечення. Уроки технологій повинні проводитися у спеціально обладнаних кабінетах, які містять необхідні інструменти та матеріали для виконання практичних завдань. Це створює комфортні умови для навчання та дозволяє учням безперешкодно реалізовувати свої творчі ідеї [28].

Виготовлення текстильної ляльки – це творчий і багатогранний процес, який поєднує технологічні, художні та дизайнерські підходи. Процес

створення включає етапи проектування, добору матеріалів, пошиття, оздоблення та фінального оформлення, а також вимагає від учнів розуміння техніки, креативності та точності [27].

Перший крок – розробка дизайн-проекту майбутньої ляльки. На цьому етапі учень повинен визначити:

- *призначення ляльки* (іграшка, сувенір, оберіг, декоративна прикраса);
- *тематику або сюжет образу* (традиційна українська, сучасна стилізація, казковий герой тощо);
- *основні елементи образу* (форма тіла, обличчя, зачіска, одяг, аксесуари) [24].

Учень створює ескіз ляльки, підбирає кольорову гаму, узгоджує форми та пропорції. Важливу роль на цьому етапі відіграє візуалізація – здатність уявити, як виглядатиме готовий виріб, та передбачити можливі труднощі.

Потім учень обирає матеріали, які потрібні для виготовлення ляльки. Для виготовлення текстильної ляльки зазвичай використовуються такі матеріали:

- *тканина* для тіла, обличчя, одягу (бавовна, льон, фетр, ситець, трикотаж);
- *наповнювач* (синтепон, холофайбер, вата);
- *нитки* для шиття та декору;
- *фурнітура* (гудзики, стрічки, тасьма, бісер тощо);
- *акрилові фарби або текстильні маркери* – для оформлення обличчя.

З інструментів необхідні: голки, ножиці, шпильки, швейна машина (за потреби), клейовий пістолет, олівець для розмітки, лінійка, шаблони (викрійки).

Далі йде створення викрійки та розкрій тканини. Викрійки – це основа точної форми ляльки. Вони можуть бути створені учнем самостійно або за готовими шаблонами. Важливою вимогою є дотримання симетрії та пропорцій [8].

Після створення викрійки її переносять на тканину з урахуванням припусків на шви (зазвичай 0,5–1 см). Тканину розкроюють обережно, намагаючись не деформувати її структуру [8].

Потім потрібно зшити деталі та наповнити ляльку. Деталі зшивають вручну або на машинці з виворотного боку, залишаючи отвори для вивертання.

Після вивертання заготовки акуратно набивають наповнювачем – щільність залежить від бажаного ефекту (м'якість, твердість). Важливо рівномірно розподілити наповнювач, щоб уникнути деформацій.

Наступний етап – збірка та оздоблення. Зшиті частини (голова, тулуб, руки, ноги) з'єднуються між собою. Потім лялька одягається: одяг шиють окремо, підбираючи тканину відповідно до образу. На цьому ж етапі формуються зачіска, елементи обличчя, аксесуари.

Оздоблення включає: розпис обличчя фарбами; вишивку (особливо у традиційних образах); використання декоративних елементів (гудзики, мереживо, бісер, намисто) [20].

Фінальний етап – це візуальна оцінка якості роботи: перевірка міцності швів, охайності оздоблення, естетичної цілісності. Якщо лялька виконує роль оберега, дотримуються відповідні традиційні правила (наприклад, обличчя залишається без рис, використовується лише натуральна тканина, відсутність вузлів на тілі тощо) [20].

Процес виготовлення ляльки є не просто технічною діяльністю. Він формує творчі здібності та естетичний смак, дисциплінованість та відповідальність, моторні навички та уважність до деталей, розуміння культури та традицій.

Впровадження таких проєктів на уроках технологій дає змогу поєднувати креативність, ручну працю та вивчення національної спадщини в одному навчальному процесі.

Важливим компонентом організації уроків є використання сучасних технологій та інтеграція міжпредметних зв'язків. Наприклад, залучення

мультимедійних презентацій, відео-уроків та майстер-класів сприяє кращому розумінню процесу виготовлення текстильних ляльок, а поєднання знань з історії, мистецтва та культури дозволяє глибше осягнути значення цієї діяльності.

Таким чином, організація уроків технологій повинна бути ретельно продумана, враховувати вікові особливості учнів, їхні інтереси та можливості. Чітка структура, достатнє матеріальне забезпечення та інтеграція сучасних методів навчання сприятимуть ефективному оволодінню знаннями та навичками у процесі виготовлення текстильних ляльок.

Підготовка вчителя до проведення уроків з технологій включає два основні етапи: попередню підготовку (перспективне планування), результатом якої є складання календарно-тематичного плану, та безпосередню підготовку (поточне планування) до конкретного заняття.

Перспективне планування занять із технологій здійснюється поетапно [28]:

1. Ознайомлення з навчальною програмою. Учитель визначає обсяг, зміст занять, а також перелік практичних умінь і навичок, які мають бути сформовані під час вивчення кожної теми. Особливу увагу на цей етап слід звернути молоді педагоги.

2. Вивчення навчально-методичної літератури. Учитель аналізує нові методичні матеріали, фахові статті, збірники та інші джерела, що висвітлюють питання змісту, організації та методики проведення уроків з технологій, як у цілому, так і щодо окремих розділів програми.

3. Підготовка матеріально-технічної бази. Педагог забезпечує наявність необхідних матеріалів, інструментів, пристроїв і приладів. Вони мають бути заздалегідь придбані у достатній кількості, щоб вистачило всім учням протягом навчального року. Закупівля матеріалів може здійснюватися різними способами: через батьківський комітет або безпосередньо батьками, які передають усе потрібне вчителю для зберігання й подальшого використання на уроках [28].

4. Підготовка наочних матеріалів і технічної документації. Ще до початку навчального року вчитель перевіряє стан наочних посібників, за потреби ремонтує їх або виготовляє нові, а також організовує придбання відсутніх матеріалів [22; 28].

5. Добір виробів для виготовлення учнями. Перелік виробів формується з урахуванням програмних, дидактичних і методичних вимог:

а) процес виготовлення повинен охоплювати операції, передбачені програмою;

б) завдання мають відповідати віковим і пізнавальним можливостям учнів, а також нормам часу, відведеного на роботу;

в) виріб має бути зрозумілим за своїм призначенням і конструкцією, сприяючи ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

6. Виготовлення зразків учителем. Педагог самостійно створює окремі вироби, щоб перевірити правильність технологічної послідовності, визначити реальні витрати часу та передбачити можливі труднощі й помилки учнів [28].

Прикінцевим етапом підготовки вчителя до проведення занять з технологій є розроблення системи уроків з кожної теми та складання календарно-тематичного планування. Його укладають до початку навчального року або на кожне півріччя та затверджують у заступника директора закладу загальної середньої освіти з навчальної (освітньої) роботи [28].

Безпосередня підготовка вчителя до проведення уроку передбачає визначення конкретного змісту навчального матеріалу, обрання оптимальної форми організації діяльності учнів та підбір відповідних методів викладання. Також на цьому етапі готуються необхідні матеріали, інструменти та наочні засоби.

Підготовка починається з аналізу попереднього заняття: педагог оцінює, наскільки ефективно було досягнуто поставлену мету, які завдання були реалізовані успішно, а які викликали труднощі. Враховуючи результати цього аналізу, уточнюються тема, цілі наступного уроку.

Наступним кроком у підготовці до уроку є визначення його структури та продумування методичних підходів до проведення. Побудова структури заняття залежить від навчального змісту та поставлених дидактичних цілей. Учитель повинен чітко визначити зміст і послідовність подання нового матеріалу, а також обрати ефективні методи його пояснення. Важливо заздалегідь підготувати наочні матеріали та демонстрації, які будуть використані під час уроку [33].

Крім того, учитель аналізує індивідуальні особливості учнів, їхній рівень підготовленості, інтереси та можливості, що дозволяє оптимізувати навчальний процес і забезпечити диференційований підхід до організації діяльності школярів. Особлива увага приділяється створенню мотиваційного середовища, яке сприяє розвитку пізнавальної активності, творчості та самостійності учнів під час виконання практичних завдань.

Особливу увагу слід приділити розробці методики інструктування. Педагог має заздалегідь визначити, який тип інструктажу буде застосовано, які дії будуть продемонстровані учням, та які прийоми і методи роботи буде доцільно використати для кращого засвоєння матеріалу.

Одним із ключових завдань навчального предмета «Технології» є формування в учнів правильних трудових умінь і навичок. Для ефективного досягнення цієї мети вчитель повинен чітко продемонструвати всі необхідні дії, які учні мають опанувати на уроці – зокрема, правильне тримання інструментів, послідовність і точність виконання робочих рухів. Якщо ці дії не будуть показані належним чином, учні можуть засвоїти неправильні способи роботи, що ускладнить подальше навчання.

Одним із важливих етапів підготовки до заняття є виготовлення вчителем контрольного зразка виробу, який учні виготовлятимуть на уроці. Такий зразок може слугувати наочним матеріалом для пояснення нового матеріалу, а також прикладом для учнів. У процесі його створення вчитель уточнює та перевіряє технологічні етапи, які згодом будуть рекомендовані для виконання учнями [33].

Після завершення практичної частини уроку вчитель здійснює перевірку виконаних учнями виробів. Він організовує виставку найвдаліших робіт, що мотивує школярів до старанного виконання завдань. Проводиться аналіз результатів роботи: учитель звертає увагу на допущені помилки, пояснює їх причини та надає рекомендації щодо того, як уникнути таких недоліків у подальшій діяльності. На завершення виставляються оцінки за якість виконаної роботи кожного учня.

Облік у навчальному процесі – це спосіб контролю за рівнем засвоєння учнями знань та формування в них необхідних умінь відповідно до вимог програми. Завдяки систематичному обліку вчитель може визначити обсяг і якість знань, які засвоїли школярі. Така діяльність здійснюється через перевірку та оцінювання, що є важливою складовою навчально-виховного процесу. Перевірка не лише фіксує результати, а й сприяє повторенню та закріпленню матеріалу, виявленню прогалин у знаннях і вмінні, а також формуванню культури праці в учнів [23].

Система обліку знань тісно пов'язана з плануванням уроків технологій. Правильно організована робота робить навчальні завдання доступними та посилює для учнів. Поступове ускладнення тем забезпечує логічну послідовність, де кожен наступний урок спирається на знання, здобуті раніше. Оцінюючи результати учнів, учитель також отримує зворотний зв'язок щодо ефективності власної педагогічної діяльності й визначає шляхи вдосконалення методики навчання [23].

Реформування системи загальної середньої освіти передбачає впровадження принципу гуманізації освітнього процесу, а також реалізацію індивідуально-диференційованого та особистісно-орієнтованого підходів до навчання і, відповідно, до оцінювання навчальних досягнень кожного учня [28].

Оцінювання знань, умінь і практичних навичок учнів з навчального предмета «Технології» здійснюється на всіх етапах освітнього процесу відповідно до положень Державного стандарту базової середньої освіти. У

процесі оцінювання враховується рівень сформованості компетентностей учнів, а також їхня здатність застосовувати набуті знання й уміння на практиці під час виконання різноманітних завдань [5].

Контролю підлягає як виконання навчальної програми, так і якість засвоєного матеріалу. Під час оцінювання учнівських робіт учитель звертає увагу на такі критерії, як: точність і якість обробки матеріалів, дотримання встановленого часу, обсяг засвоєних знань, правильність трудових прийомів, ефективна організація робочого місця та виконання правил безпеки.

Оцінювання може здійснюватися як за результатом виготовлення готового виробу, так і поетапно – за правильність виконання окремих технологічних операцій.

2.2. Методичні прийоми та засоби навчання учнів, які використовуються при виготовленні текстильних ляльок

У процесі навчання виготовленню текстильних ляльок важливо не лише забезпечити учнів необхідними знаннями і матеріалами, але й застосовувати «ефективні методичні прийоми», що стимулюють пізнавальну активність, творче мислення, самостійність і мотивацію до навчання.

Залежно від етапу уроку, вікових особливостей учнів і навчальної мети, педагог має змогу варіювати прийоми, адаптуючи їх під конкретні умови навчання [34].

Методичні прийоми навчання– це способи організації навчальної діяльності учнів, які сприяють формуванню практичних умінь і навичок, засвоєнню знань, розвитку мислення, уваги, пам'яті, уяви, мовлення [18].

У викладанні технологій доцільно використовувати такі методичні прийоми:

1. Пояснення з демонстрацією. Цей прийом використовується на початку уроку під час ознайомлення з новим матеріалом. Його ефективність полягає у поєднанні словесного пояснення з візуальним показом процесу.

Наприклад, під час демонстрації етапів виготовлення ляльки вчитель коментує дії: як правильно скласти тканину, нанести викрійку, обробити край або пришити деталі. Такий підхід дозволяє активізувати візуальну пам'ять і полегшує розуміння складних етапів. Переваги цього методичного прийому: наочність, можливість повторити окремі дії ще раз.

2. *Інструктаж (вступний, поточний, заключний).* Інструктаж є важливою складовою кожного практичного уроку.

Вступний інструктаж включає ознайомлення з метою роботи, інструментами, матеріалами, правилами безпеки, особливостями виготовлення виробу.

Поточний інструктаж застосовується під час роботи учнів: учитель спостерігає, коригує, підказує, відповідає на запитання.

Заключний інструктаж – короткий аналіз уроку, демонстрація кращих робіт, обговорення помилок і висновків.

Його переваги – це системність, контроль якості, безпека під час роботи [34].

3. *Метод проблемного навчання.* Вчитель створює ситуацію, яка вимагає від учнів самостійного аналізу, пошуку рішень або вибору оптимального варіанту. Наприклад, учням пропонується створити образ для авторської ляльки: потрібно обрати тип тканини, стиль одягу, кольорову гаму. Обговорюючи варіанти, учні вчаться обґрунтовувати свій вибір. Переваги методу: розвиток логічного та критичного мислення, ініціативності.

4. *Метод проєктів.* Цей прийом базується на розробці та реалізації індивідуального або групового проєкту. Виготовлення текстильної ляльки як навчальний проєкт включає декілька етапів: дослідження теми, планування, виконання, презентація результату. Кожен учень має змогу проявити креативність, навички планування, роботу з інформаційними джерелами. Переваги: інтеграція знань з різних галузей, формування ключових компетентностей [18; 26; 27].

5. *Колективне обговорення, рефлексія.* Після завершення роботи проводиться обговорення: учні розповідають про труднощі, діляться досвідом, оцінюють свою роботу й роботи однокласників. Такий прийом допомагає формуванню критичного мислення, здатності до самоаналізу та підвищує мотивацію до навчання. Переваги цього методу: розвиток мовлення, емпатії, колективної відповідальності.

6. *Групов та парна робота.* Робота в малих групах формує вміння взаємодіяти, розподіляти обов'язки, підтримувати інших. Наприклад, одна група може працювати над головним убором, інша – над взуттям, ще одна – над одягом. Спільно вони створюють повноцінну ляльку. Переваги: розвиток соціальних навичок, співпраці, відповідальності

7. *Інтерактивні методи.* До інтерактивних методів належать:

—«мозковий штурм» – генерування ідей щодо вигляду ляльки, способів оздоблення;

—«галерея ідей»– учні створюють ескізи, вивішують їх і коментують роботи інших;

—«займи позицію»– вибір між двома варіантами технологій або матеріалів, аргументація власної думки.

Переваги цих методів: активізація творчої ініціативи, підвищення зацікавленості [6; 7; 18].

Засоби навчання– це матеріальні об'єкти, які використовуються в освітньому процесі для забезпечення ефективності передачі знань, формування навичок та стимулювання інтересу учнів. Уроки технологій передбачають активну роботу руками, а отже – вимагають широкого спектру засобів, як традиційних, так і сучасних [22; 34].

До засобів навчання, які використовуються у процесі виготовлення текстильної ляльки належать:

1. *Навчальні наочні засоби.* Ці засоби сприяють кращому засвоєнню знань через візуальне сприймання. Вони дозволяють унаочнити технологічні

процеси, структуру виробу, правила безпеки, що особливо важливо в роботі з тканинами та інструментами.

До основних типів наочних засобів відносять: зразки готових виробів (різновиди текстильних ляльок, виконані учнями попередніх років); ескізи, викрійки, креслення; плакати з техніки безпеки; покрокові інструкції у вигляді схем, таблиць, презентацій; відеоінструкції, які демонструють етапи виготовлення ляльки в деталях.

Наприклад, демонстрація трьох типів швів (потайний, через край, обметувальний) на прикріплених тканинних зразках – дає змогу учням не лише бачити, але й торкнутись та порівняти якість виконання [22].

2. Технічні засоби навчання. У сучасному освітньому процесі дедалі частіше використовуються електронні й цифрові засоби, які не лише модернізують подачу матеріалу, а й роблять уроки більш динамічними.

Сюди належать: мультимедійні презентації з анімованими схемами; інтерактивні дошки для малювання ескізів або спільного опрацювання ідей; документ-камери для трансляції дій учителя на великому екрані під час ручної роботи; навчальні відеоролики, які пояснюють техніки шиття, створення викрійок тощо; 3D-моделі або візуалізації авторських ляльок, створених у графічних редакторах (для обговорення дизайну та аналізу).

3. Дидактичні матеріали. Ці засоби є обов'язковими для формування предметних компетентностей. Вони забезпечують індивідуалізацію навчання та закріплення матеріалу.

Використовуються у вигляді: інструкційних карток із покроковим алгоритмом виготовлення виробу; карток для самостійної або групової роботи; карток із тестовими та практичними завданнями; шаблонів викрійок.

Наприклад: кожен учень отримує індивідуальну картку з описом порядку виконання конкретної частини ляльки (наприклад, тулуба), яку має виготовити самостійно, користуючись інструкцією.

4. *Матеріально-технічні засоби.* До них належать матеріали, інструменти, обладнання, що безпосередньо застосовуються у виготовленні виробу:

- інструменти (голки, ножиці, швейні машинки, кравецькі лінійки тощо);
- матеріали (бавовна, фетр, льон, наповнювачі, нитки, декоративні елементи);
- пристрої (прасувальні дошки, манекени для лялькового одягу).

Приклад: на уроці виготовлення одягу для ляльки учні мають змогу скористатися швейною машинкою, щоб пришити декоративну тасьму по краю спідниці, що вчить їх навичкам машинного шиття [22].

5. *Інформаційні засоби (джерела).* Ці засоби включають літературу, електронні ресурси, навчальні платформи, за допомогою яких учні можуть поглибити свої знання, знайти натхнення для створення власного виробу.

Сюди входять: навчальні підручники і посібники; інтернет-ресурси з майстер-класами (YouTube, Pinterest, GoogleArts); публікації про народні традиції, культурну спадщину, види ляльок різних країн; блоги сучасних майстрів-лялькарів [6].

Вибір засобів навчання залежить від цілей уроку, віку учнів, матеріально-технічної бази школи та рівня підготовки вчителя. Поєднання традиційних і сучасних засобів сприяє всебічному розвитку учнів: активізує мислення, стимулює творчу діяльність, сприяє засвоєнню знань через практику. Головне – забезпечити різноманітність і функціональність засобів у навчальному процесі.

У процесі навчання важливо враховувати вікові особливості учнів, оскільки вони впливають на сприйняття інформації, мотивацію та здатність до самостійної роботи. Диференціація навчання дозволяє адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб кожного учня, забезпечуючи ефективне засвоєння матеріалу та розвиток творчих здібностей.

Учні середньогозагальноосвітнього навчального закладупроходять через значні фізіологічні та психологічні зміни, які впливають на їхню навчальну діяльність. Основні характеристики цього вікового періоду:

1. *Когнітивний розвиток*: перехід від конкретного до абстрактного мислення, здатність до аналізу та узагальнення інформації.
2. *Емоційна сфера*: підвищена емоційність, потреба в самоствердженні, чутливість до оцінки з боку дорослих та однолітків.
3. *Соціальні аспекти*: формування власної ідентичності, прагнення до самостійності, розвиток комунікативних навичок.
4. *Мотивація*: зростає інтерес до практичної діяльності, особливо якщо вона пов'язана з реальним життям та особистими інтересами.

Врахування цих особливостей є ключовим при плануванні та проведенні уроків, особливо в контексті трудового навчання та виготовлення текстильних виробів [36].

Диференціація навчання – це організація освітнього процесу, яка передбачає адаптацію змісту, методів та форм навчання до індивідуальних особливостей учнів. Це дозволяє кожному учневі працювати на оптимальному для нього рівні складності, темпу та обсягу навчального матеріалу [11].

Основні підходи до диференціації:

1. *Змістова диференціація*: передбачає варіативність навчального матеріалу залежно від рівня підготовки учнів.
2. *Процесуальна диференціація*: використання різних методів та форм роботи (індивідуальна, групова, парна) відповідно до стилів навчання учнів.
3. *Продуктова диференціація*: надання учням можливості представити результати своєї роботи у різних формах (письмові роботи, презентації, проєкти).
4. *Темпова диференціація*: дозволяє учням працювати у власному темпі, що особливо важливо для учнів з різними рівнями засвоєння матеріалу.

У контексті виготовлення текстильної ляльки диференціація може реалізовуватися наступним чином:

1) завдання різного рівня складності: учні можуть обирати між простішими та складнішими варіантами ляльок, залежно від своїх навичок та інтересів;

2) використання інструкційних карток: надання покрокових інструкцій з виготовлення ляльки, які можна адаптувати до рівня підготовки учня;

3) групова робота: формування груп з урахуванням рівня підготовки учнів, де сильніші учні можуть допомагати слабшим, сприяючи взаємному навчанню;

4) індивідуальні консультації: надання додаткової підтримки учням, які мають труднощі з виконанням завдань [11].

Врахування вікових особливостей учнів та впровадження диференційованого підходу в навчальний процес сприяє підвищенню ефективності навчання, розвитку творчих здібностей та формуванню позитивної мотивації до навчання. Особливо це важливо у процесі трудового навчання, де результати діяльності учнів мають практичне спрямування та особистісну значущість [36].

Так, молодший підлітковий вік (5–6 класи) характеризується формуванням елементарних трудових навичок та базових знань про матеріали і технології. Учні ще не завжди здатні до абстрактного мислення, тому важливими є такі прийоми: наочність (макети, зразки, відеоінструкції); чіткі покрокові інструкції; активна підтримка вчителя під час виконання практичної роботи; часті повторення та демонстрації.

Учні в середньому підлітковому віці (7–9 класи) вже володіють певним досвідом роботи з матеріалами, розвинутою уявою та здатністю до самостійного планування. У цьому віці доцільно впроваджувати елементи проєктної діяльності; надавати можливість обирати дизайн та образ ляльки; стимулювати дослідницьку та творчу активність; формувати вміння самоконтролю.

У старшому підлітковому віці (10–11 класи) учні вже здатні до складнішого аналізу, критичної оцінки, творчої реалізації власних задумів. У цьому віці рекомендовано працювати над складнішими проєктами; використовувати індивідуально-творчі завдання; впроваджувати міжпредметні зв'язки (дизайн, культура, історія костюму); залучати учнів до організації майстер-класів для молодших школярів.

У межах уроків із виготовлення текстильних ляльок доцільно інтегрувати індивідуальний та груповий підходи, варіативність завдань та самостійну діяльність [11].

Наприклад: для учнів початкового рівня варто поєднувати шаблонні форми, вже викроєні деталі, прості шви; для середнього рівня пропонувати самостійне перенесення викройки, підбір матеріалів; для високого рівня – реалізувати авторські проєкти, складне оздоблення, використовуючи композиційне мислення.

Оцінювання результатів навчання при виготовленні текстильної ляльки повинно охоплювати як процесуальний, так і результативний компоненти навчальної діяльності. Оцінювати необхідно не тільки кінцевий результат – готовий виріб, але й сам процес роботи: підготовку робочого місця, дотримання правил безпечної праці, організацію етапів виготовлення виробу, старанність, послідовність виконання технологічних операцій. Такий підхід дозволяє більш комплексно оцінити рівень сформованості у школярів практичних навичок, їхньої відповідальності та самостійності в роботі.

Під час оцінювання важливо враховувати вікові особливості учнів. Молодші школярі можуть потребувати підтримки та заохочення навіть за невеликі успіхи, щоб зберегти інтерес до роботи. Старші ж учні краще сприймають конструктивну критику, яка спрямована на вдосконалення їхніх виробничих умінь. У процесі оцінювання варто відзначати не лише сильні сторони роботи, але й обов'язково підказувати шляхи усунення виявлених недоліків, стимулюючи дітей до саморозвитку.

Оцінювання може бути формувальним і підсумковим. Формувальне оцінювання проводиться на кожному етапі виготовлення текстильної ляльки: на стадії планування, підбору матеріалів, виконання окремих операцій. Учитель при цьому не тільки виставляє бали, але й активно коментує роботу, радить, підтримує, спрямовує учня. Підсумкове оцінювання здійснюється після завершення всього проєкту. У цьому випадку важливо не обмежуватися сухою цифрою в балах, а обґрунтовувати виставлену оцінку, аналізувати всі аспекти виконаної роботи [26].

Аналіз учнівських робіт може здійснюватися як індивідуально, так і колективно. Індивідуальний аналіз дає можливість глибше розкрити особливості виконання роботи кожним учнем, виявити його сильні сторони й напрямки для подальшого вдосконалення. Колективний аналіз – обговорення виробів усім класом – формує навички взаємооцінювання, розвиває вміння висловлювати конструктивну критику, вчить поважати працю інших.

Важливо враховувати також творчість і креативність при оцінюванні результатів виготовлення текстильних ляльок. У сучасних умовах освіти важливим є не лише точне дотримання зразка, а й розвиток індивідуальності кожного учня. Оригінальне оформлення ляльки, цікаве рішення деталей одягу чи аксесуарів, творчий підхід до композиції виробу повинні отримувати високу оцінку і схвалення.

Особливу увагу потрібно приділяти організації виставок і конкурсів учнівських робіт. Участь у таких заходах є важливим мотивуючим чинником для учнів, адже дозволяє їм відчувати цінність власної праці, продемонструвати свої досягнення перед широкою аудиторією – учнями, учителями, батьками. Крім того, конкурси виробів стимулюють прагнення до вдосконалення навичок, розвитку творчих здібностей, виховання естетичного смаку [24; 27].

На уроках технологій, де вивчається виготовлення текстильної ляльки, доцільно також застосовувати елементи самооцінювання та взаємооцінювання. Це сприяє розвитку рефлексивного мислення, дозволяє учням навчитися об'єктивно оцінювати власні досягнення та роботу своїх

товаришів, усвідомлювати свої помилки та досягнення. Самооцінювання може здійснюватися за допомогою спеціальних карт спостереження або чек-листів, де учні відзначають виконання певних операцій, рівень акуратності, відповідність виробу початковому задуму.

Учитель у процесі аналізу робіт повинен особливу увагу приділяти позитивному підкріпленню. Підкреслення успіхів учнів, навіть незначних, стимулює подальше прагнення досягати вищих результатів, підвищує віру в свої сили та формує внутрішню мотивацію до навчання [26].

Таким чином, оцінювання результатів навчання при виготовленні текстильної ляльки має бути системним, об'єктивним, доброзичливим і таким, що сприяє розвитку особистості школяра. Саме через грамотне оцінювання формується не тільки професійна компетентність, але й такі важливі риси, як працьовитість, відповідальність, креативність і самостійність.

Інтеграція навчання технологій, зокрема виготовлення текстильної ляльки, з іншими предметами є важливим інструментом підвищення якості освітнього процесу, розвитку міжпредметних компетентностей і формування цілісного світогляду учнів. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню знань, розширює кругозір учнів, розвиває їхню здатність застосовувати набуті знання та вміння в нових ситуаціях.

Передусім слід зазначити, що виготовлення текстильних ляльок природно поєднується з уроками мистецтва. Саме на заняттях з малювання, живопису і композиції діти навчаються працювати з формою, кольором, фактурою, отримують базові уявлення про гармонію та естетику. Ці знання безпосередньо застосовуються при створенні зовнішнього вигляду ляльки, розробці її одягу, аксесуарів, оформленні обличчя. Виготовлення ляльки вимагає уважного підбору кольорів і поєднання декоративних елементів, що дозволяє учням практично застосувати теоретичні знання з композиції, кольорознавства та основ дизайну.

Важливе значення має інтеграція з українською літературою. Лялька може бути втіленням літературного героя – таким чином виготовлення виробу супроводжується роботою над характеристикою персонажа, розкриттям його особливостей, аналізом образу. Це поглиблює розуміння літературних творів, розвиває творче мислення та уяву учнів. Наприклад, можна запропонувати учням створити текстильних ляльок, що зображують героїв народних казок або відомих повістей. Таке поєднання сприяє формуванню читацької культури і кращому осмисленню змісту художніх творів.

Тісний зв'язок виготовлення текстильної ляльки має також із історією та народознавством. Вивчення традиційних українських ляльок-мотанок, їхніх символічних значень, обрядових функцій дає можливість не тільки навчитись виготовляти автентичні вироби, а й поглибити знання про національну культуру, звичаї та обряди українського народу. Робота над текстильними ляльками в історичному або етнографічному контексті сприяє розвитку патріотизму, шанобливого ставлення до рідної культури, формуванню етнічної ідентичності.

Інтеграція технологій із математикою проявляється у вимірюванні, розрахунках, обчисленні кількості матеріалу, необхідного для роботи, складанні креслень та викрійок. Учні практично застосовують знання з арифметики, геометрії, навички обчислень площі, вимірювання довжин і кутів. Це дозволяє їм бачити практичну цінність математичних знань, сприяє розвитку точності, уважності й логічного мислення.

Уроки технологій можуть також інтегруватися з фізикою. Під час виготовлення текстильних ляльок учні знайомляться з властивостями матеріалів – тканиною, нитками, наповнювачами, засобами скріплення частин виробу. Вивчаються такі поняття, як пружність, еластичність, зносостійкість, що може бути практично пов'язано з основами фізичних знань. Трудове навчання надає навички роботи з інструментами, навчання прийомів обробки тканини та організації робочого місця.

Інтеграція технологій із предметом «Основи здоров'я» також є дуже важливою. Під час занять учитель повинен постійно звертати увагу на дотримання правил безпечної праці з інструментами, правильну організацію робочого місця, санітарно-гігієнічні норми. Особлива увага приділяється правилам користування ножицями, голками, швейними машинами, а також правильній позі під час роботи для збереження здоров'я опорно-рухового апарату.

Крім того, сучасна освіта орієнтується на інтеграцію технологій з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Учні можуть створювати електронні презентації своїх проєктів, шукати зразки ляльок в Інтернеті, розробляти цифрові ескізи або презентаційні матеріали для представлення своїх робіт. Це формує у школярів важливі цифрові компетентності, вміння критично аналізувати інформацію і творчо використовувати сучасні технології.

Таким чином, інтеграція виготовлення текстильних ляльок з іншими навчальними дисциплінами є потужним засобом збагачення освітнього процесу. Вона сприяє формуванню міжпредметних зв'язків, розвитку комплексних умінь і навичок, вихованню творчої активності та самостійності учнів. Завдяки інтеграції заняття набувають цілісного, змістовного характеру і сприяють всебічному розвитку особистості школяра.

Таблиця 2.1

**Інтеграція навчальних предметів у процесі виготовлення
текстильної ляльки**

№ з/п	Навчальний предмет	Форми інтеграції
1.	Мистецтво	Розробка дизайну ляльки, підбір кольорів, малювання ескізів обличчя та елементів одягу.
2.	Українська література	Створення текстильних ляльок за мотивами літературних творів; аналіз образів персонажів.
3.	Історія	Ознайомлення з історією та традиціями виготовлення ляльок-мотанок, вивчення символіки народного мистецтва.
4.	Математика	Розрахунок пропорцій деталей, побудова викрійок, обчислення витрат матеріалів.

5.	Фізика	Вивчення фізичних властивостей матеріалів (міцність, еластичність тканин, з'єднання частин виробу).
6.	Основи здоров'я	Ознайомлення з правилами безпеки під час роботи з голкою, ножицями, клеєм; профілактика травматизму.
7.	Інформатика (ІКТ)	Використання цифрових інструментів для створення ескізів, проєктування моделей ляльок, пошук інформації.

Інтеграція різних навчальних предметів у процесі виготовлення текстильної ляльки дозволяє забезпечити комплексний підхід до розвитку особистості школярів. Завдяки міжпредметним зв'язкам учні не тільки оволодівають технологічними навичками, а й поглиблюють знання з літератури, історії, математики, фізики, мистецтва та інформаційних технологій. Такий підхід сприяє формуванню цілісного світогляду, розвиває аналітичне мислення, комунікативні вміння і креативність учнів.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

3.1. Особливості розробки навчально-методичних матеріалів для навчання школярів

У сучасній педагогічній практиці надзвичайно важливо не лише обґрунтувати доцільність певної методики, а й продемонструвати її ефективність через практичне застосування в реальному освітньому процесі. Теоретичні положення, принципи й моделі залишаються лише припущеннями до того часу, доки не будуть перевірені на практиці. Саме тому важливим етапом будь-якої методичної розробки є її апробація, аналіз результатів впровадження та відповідне коригування.

Навчання виготовленню текстильної ляльки має не тільки технічний, але й глибокий виховний потенціал. Процес створення ляльки розвиває в учнів увагу, терпіння, дрібну моторику рук, естетичний смак, креативність і образне мислення. Крім того, текстильна лялька є носієм культурної традиції, а отже, її виготовлення сприяє формуванню національної свідомості, патріотичних почуттів і глибокої поваги до спадщини свого народу.

Практичне впровадження методики передбачає цілісний підхід до організації навчання: від розробки навчально-методичних матеріалів і складання поурочних планів до підготовки необхідних матеріалів, інструментів, вибору методичних прийомів і засобів навчання.

Важливим завданням є забезпечення чіткої організації кожного заняття, мотивація учнів до навчальної діяльності, розвиток їхньої самостійності та відповідальності за результат своєї праці [29].

При реалізації методики значна увага приділяється принципу диференціації, який передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів, їхніх здібностей, нахилів, темпів засвоєння нового матеріалу. Важливо

забезпечити кожному школяреві умови для успіху, що сприятиме зростанню впевненості у своїх силах і підвищенню мотивації до подальшого навчання.

Також у процесі впровадження методики необхідно дотримуватися інтегративного підходу до навчання, поєднуючи знання та навички з різних галузей освіти – художньої праці, історії, мистецтва, математики, основ здоров'я. Такий підхід дозволяє зробити навчання більш змістовним, розвиває міжпредметні зв'язки, формує цілісне сприйняття світу [29].

Успішність практичного впровадження методики значною мірою залежить і від професійної підготовки вчителя: його творчого підходу до організації уроків, уміння зацікавити учнів, створити сприятливу психологічну атмосферу на заняттях, використати різноманітні форми та методи навчання, що сприяють розвитку творчої активності учнів [29].

Особливої уваги потребує питання створення ефективної системи оцінювання досягнень учнів у процесі виготовлення текстильних ляльок. Оцінювання має бути об'єктивним, доброзичливим, спрямованим не лише на фіксацію рівня знань і навичок, а й на стимулювання подальшого розвитку учня, виховання в нього прагнення до самовдосконалення.

Таким чином, практичне впровадження методики навчання школярів виготовлення текстильних ляльок є важливим етапом у процесі їхнього загального розвитку, становлення як особистостей, готових до творчої діяльності й активної участі в суспільному житті.

Успішна організація процесу навчання виготовлення текстильної ляльки неможлива без ретельної розробки навчально-методичних матеріалів. Вони є опорою як для учителя, так і для учнів, забезпечують логічність, системність і послідовність навчання. Розробка таких матеріалів передбачає створення комплексу дидактичних засобів, які допомагають пояснити теоретичний матеріал, сформулювати необхідні вміння і навички, сприяти самостійній роботі учнів, закріпленню знань і контролю досягнень.

До складу навчально-методичного забезпечення входять:

- календарно-тематичне планування з детальним розподілом тематики і практичних завдань;
- технологічні карти виготовлення виробів;
- наочні посібники (схеми, таблиці, зразки готових виробів);
- інструкційні картки для самостійної роботи;
- контрольні та тестові завдання для перевірки знань;
- презентації, відеоматеріали з покроковим процесом виготовлення ляльки;
- критерії оцінювання практичних робіт [22].

Розробка навчально-методичних матеріалів повинна відповідати віковим особливостям учнів, передбачати доступність інформації, логічну послідовність викладення, мотивацію до діяльності та розвиток творчого мислення. Одним із важливих моментів є візуалізація інформації: наочно представлені етапи виготовлення ляльки значно полегшують процес сприйняття і запам'ятовування матеріалу [22].

Особливу увагу слід приділити технологічним картам, які виступають алгоритмом дій учня. Вони мають бути чіткими, зручними у використанні, містити зрозумілі інструкції, послідовність операцій, перелік необхідних матеріалів та інструментів. Технологічні карти також можуть містити ілюстрації або фото кожного етапу роботи.

Ще одним ефективним елементом навчально-методичного забезпечення є інструкційні картки для самостійної роботи. Вони повинні містити коротке завдання, алгоритм його виконання, вказівки щодо техніки безпеки та критерії оцінки роботи. Інструкційні картки сприяють розвитку самостійності, навичок планування власної діяльності та самооцінки.

Дуже важливою є і розробка наочного матеріалу. Він може включати:

- плакати зі зразками текстильних ляльок різних типів і стилів;
- схеми побудови викрійок ляльки;
- фотоматеріали, що демонструють технологічні процеси (наприклад, пришивання деталей, формування обличчя, оформлення одягу);

- приклади традиційних народних текстильних ляльок (мотанки, вузликові ляльки тощо) [10; 22].

Також варто передбачити використання цифрових ресурсів: презентацій PowerPoint, відеоуроків, інструкційних відео, створених учителем або запозичених із перевірених освітніх платформ. Це урізноманітнює навчання, робить його сучасним і цікавим для учнів.

Під час розробки навчально-методичних матеріалів необхідно враховувати актуальні освітні стандарти, зокрема Державний стандарт базової середньої освіти (2020), Концепцію «Нова українська школа», де особлива увага приділяється формуванню ключових компетентностей учнів, їхній самостійності, творчості та практичної діяльності [5].

Таким чином, комплексне і якісне навчально-методичне забезпечення є основою ефективного проведення уроків технологій, спрямованих на виготовлення текстильних ляльок, і має великий вплив на загальну результативність навчального процесу.

Практична робота є одним із основних компонентів уроку технологій і має на меті закріплення знань, розвиток умінь і формування навичок виготовлення текстильних ляльок. Організація цього етапу вимагає від учителя чіткої підготовки, передбачення всіх можливих труднощів, а також створення комфортного навчального середовища, що стимулює активність учнів.

Перш за все, організація практичної роботи починається із правильного облаштування робочого простору. Учитель повинен забезпечити кожного учня необхідними матеріалами, інструментами та допоміжними засобами. Робоче місце має бути безпечним, зручним і відповідати ергономічним вимогам. Важливим аспектом є також розташування матеріалів та інструментів на робочому столі: вони мають бути у межах досяжності учня, що сприяє організованості та економії часу під час роботи [30].

Перед початком практичної роботи вчитель проводить обов'язковий інструктаж із техніки безпеки. Пояснюються правила користування голками,

ножицями, праскою (за потреби), способи запобігання травмам, вимоги до порядку на робочому місці. Зазвичай інструктаж супроводжується демонстрацією правильних прийомів роботи [30].

На початку практичної частини уроку доцільно ще раз коротко нагадати учням про основні технологічні операції, які вони мають виконати. Етапи виготовлення текстильної ляльки можуть бути розділені на дрібніші завдання: виготовлення основи тулуба, формування голови, створення елементів одягу тощо. Чітке поетапне пояснення і розподіл часу на кожен етап допомагають учням краще орієнтуватися у процесі роботи.

Під час виконання практичної роботи вчитель здійснює індивідуальну допомогу учням, стежить за правильністю виконання операцій, надає консультації, за необхідності демонструє окремі прийоми ще раз. При цьому важливо підтримувати позитивну атмосферу в класі, заохочуючи старанність та самостійність.

Систематичний контроль за ходом роботи дозволяє оперативно виявляти помилки та своєчасно їх виправляти. Вчитель має привчати учнів до самоконтролю: перевірки якості виконання кожного етапу перед переходом до наступного [31].

Наприкінці практичної роботи обов'язково проводиться короткий підсумок: обговорення результатів, вказівка на найбільш вдалі вироби та аналіз типових помилок. Учні самостійно або разом із вчителем прибирають робочі місця, що також формує у них трудову дисципліну та культуру праці.

Окрім базової організації робочого місця та інструктажу, надзвичайно важливим є правильний психологічний настрій учнів на практичну діяльність. Вчитель має створити атмосферу зацікавлення та довіри, мотивувати школярів до творчості. Для цього на початку практичної роботи доцільно використовувати короткі мотиваційні виступи: наголосити на важливості навичок, які учні здобудуть, показати цікаві приклади текстильних ляльок, які були створені іншими учнями або майстрами народного мистецтва.

Ось приклад мотивації до виготовлення ляльки-оберегу з мішковини, який можна використати на уроці:

– Вироби з мішковини – це красиві предмети інтер'єру, які вимагають мінімальних витрат часу і грошей. Здавалося б, що можна зробити з грубої мішковини, яка призначається для пошиття мішків і виробів виключно технічного призначення? Однак все більша кількість дизайнерів і рукодільниць бачать в подібному матеріалі стильну і екологічну основу для творчості. Ляльки з мішковини ручної роботи – це воістину шедеври. З боку може здатися, що зробити їх непросто. Проте в кожен таку лялечку було вкладено не тільки час, сили і старання, але і частинка душі майстра.

– І сьогодні ви цілком можете зробити своїми руками ляльку із мішковини, прикрасивши тим самим будинок і поліпшивши настрій, як у процесі творчості, так і споглядаючи на результати своєї роботи.

– А ось і ангел з мішковини.

– Така дрібничка може стати чудовим подарунком на Різдво, Новий рік або іменини. Та й взагалі на будь-яке свято.

Практичну роботу слід організовувати з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів. Наприклад, молодші школярі потребують більш докладного пояснення і демонстрації, тоді як старші можуть працювати за інструкційними картками та самостійно планувати окремі етапи роботи. Особливу увагу слід приділяти організації допомоги учням із різним рівнем підготовки: для слабших учнів можна запропонувати спрощені варіанти завдань, тоді як сильніші можуть працювати над більш складними творчими проєктами [31].

Ще одним важливим елементом організації практичної діяльності є встановлення чітких часових рамок на кожен етап виконання роботи. Це допомагає учням краще планувати свої дії, розвиває вміння розподіляти час і доводити справу до кінця у встановлений термін. Учитель може використовувати таймер або візуальне планування етапів на дошці, щоб школярі постійно орієнтувалися у своїх завданнях.

Оцінювання процесу виконання роботи має бути безперервним. Під час практичної частини уроку вчитель повинен фіксувати як дотримання технологічної послідовності, так і творчий підхід учнів до виготовлення ляльок, охайність, старанність та рівень самостійності. Важливо не лише вказувати на помилки, а й обов'язково підкреслювати успіхи і позитивні моменти в роботі кожного учня.

Одним із ефективних засобів організації практичної роботи є запровадження системи взаємоконтролю та самоконтролю. Наприклад, після виконання певного етапу роботи учні можуть обмінятися виробами і дати одне одному поради щодо покращення. Це розвиває критичне мислення, здатність аналізувати свою та чужу працю, виховує відповідальність і повагу до роботи інших [9; 30].

Крім того, важливо планувати не тільки індивідуальну роботу, а й елементи колективної праці. Наприклад, створення великої текстильної композиції або серії тематичних ляльок може об'єднати учнів у спільній

діяльності, сприяти формуванню командної взаємодії, вмінню домовлятися і співпрацювати.

Закінчення практичної роботи має бути логічно організованим і включати підведення підсумків. Це може бути коротка виставка робіт, їх обговорення, порівняння з початковим задумом, самооцінка власної діяльності. Також корисним є застосування міні-рефлексії: кожен учень у кількох словах може висловити, що йому вдалося, що було складним, що хотілося б покращити. Такий прийом дозволяє учням краще усвідомити свої досягнення та зони для росту, а вчителю – враховувати ці моменти в подальшій роботі.

Варто також підкреслити, що уроки технологій, де організована якісна практична робота, сприяють розвитку в учнів цінних компетентностей – трудової, інженерної, проєктно-конструкторської, а також формують відповідальне ставлення до власної праці та результатів своєї діяльності [31].

Таким чином, організація практичної діяльності на уроці є багатограним процесом, який включає підготовку робочого простору, методичне забезпечення, інструктаж, мотивацію, диференційоване підходження до учнів, постійний контроль, підтримку та підведення підсумків.

Контроль і оцінювання результатів навчальної діяльності учнів є невід’ємною складовою освітнього процесу при вивченні технологій, зокрема виготовлення текстильної ляльки. Саме завдяки об’єктивному оцінюванню можна відстежити рівень засвоєння знань, умінь і навичок, визначити індивідуальний прогрес учнів, мотивувати їх до самовдосконалення і творчості.

Контроль знань і вмінь здійснюється у кількох формах: поточний, тематичний, підсумковий. Поточний контроль проводиться на кожному уроці через спостереження за діями учнів, опитування, аналіз виконання практичних завдань. Тематичний контроль здійснюється після завершення вивчення певного розділу чи етапу проєкту, наприклад, після виготовлення

основних деталей ляльки. Підсумковий контроль передбачає оцінювання кінцевого продукту – готової текстильної ляльки, оформлення презентаційного проєкту або участь у виставці учнівських робіт [10].

Процес контролю має бути не лише інструментом оцінювання, а й важливим педагогічним засобом підтримки навчальної мотивації. Учитель має створювати доброзичливу атмосферу під час перевірки знань, робити акцент на досягненнях учнів, звертаючи увагу на позитивні зміни у їхніх уміннях та творчості.

Критерії оцінювання роботи учнів у процесі виготовлення текстильної ляльки передбачають:

- дотримання технологічної послідовності (правильність виконання всіх етапів виготовлення ляльки відповідно до вивченої технології);
- якість виконання (акуратність обробки швів, міцність з'єднань, охайність оформлення деталей);
- раціональність використання матеріалів (економність витрат тканини, ниток, допоміжних матеріалів);
- креативність та естетика виробу (оригінальність дизайну, відповідність задуму, вміння підбирати кольори та фактуру матеріалів);
- самостійність виконання завдання (виявлення ініціативи, самостійного вирішення поставлених задач у процесі роботи);
- дотримання норм безпеки праці: правильне використання інструментів та пристроїв, дотримання правил охорони праці під час виконання практичної роботи.

Особливу увагу варто приділити формуванню в учнів уміння самостійно оцінювати власну роботу та роботу однокласників. Самооцінювання і взаємооцінювання є важливими елементами розвитку критичного мислення і здатності до саморефлексії. Наприклад, можна запропонувати учням заповнювати спеціальні чек-листи за основними критеріями оцінювання після завершення роботи над проєктом [9].

Також рекомендується використовувати різні форми наочного оцінювання: виставки робіт, портфоліо проєктів, створення фотоколажів процесу виготовлення ляльок. Це допомагає не лише учням, а й їхнім батькам бачити прогрес та результати навчальної діяльності [9].

Під час оцінювання необхідно враховувати вікові особливості учнів. Для молодших школярів більше значення має заохочення та підтримка, тоді як у старших класах акцент робиться на об'єктивному аналізі рівня виконання завдань і на самостійному виявленні недоліків та способів їх виправлення.

Таким чином, контроль та оцінювання у процесі навчання виготовлення текстильних ляльок є багатогранним процесом, що забезпечує зворотний зв'язок між учителем і учнем, сприяє підвищенню ефективності навчального процесу, формуванню практичних навичок, розвитку творчих здібностей та культури праці.

3.2. Використання інтерактивних методів навчання під час виготовлення ляльок з текстильних матеріалів

Сучасний урок технологій неможливо уявити без інтерактивних методів навчання, які активізують учнів, розвивають їхню самостійність, ініціативність, комунікабельність та творчі здібності. Інтерактивне навчання передбачає діалогову взаємодію між учителем і учнями, а також співпрацю учнів між собою, що сприяє кращому засвоєнню знань, формуванню практичних умінь та розвитку критичного мислення.

В умовах уроків із виготовлення текстильної ляльки інтерактивні методи дозволяють не тільки оживити процес навчання, а й створити атмосферу творчої співпраці, де кожен учень має можливість проявити себе. Використання інтерактивних технологій дає змогу організувати діяльність таким чином, щоб кожен учасник освітнього процесу активно долучався до створення нового продукту – текстильної ляльки.

Одним із найбільш ефективних інтерактивних методів є робота в малих групах. Наприклад, під час виготовлення ляльок учнів можна об'єднати в творчі команди, де кожен буде відповідальним за окремий етап роботи: один учень готує викрійки, інший – займається розкроюванням тканини, третій – зшиває деталі, четвертий – оформлює обличчя та оздоблює виріб. Такий розподіл праці не лише навчає планування і командній роботі, а й сприяє більш глибокому розумінню технологічного процесу [7].

Метод «мозкового штурму» є дуже доречним на етапі проєктування ляльки. Учні спільно пропонують ідеї щодо дизайну: який буде стиль ляльки (традиційний чи сучасний), які тканини використати, які елементи декору доречні. Всі ідеї фіксуються на дошці або на великому аркуші паперу, після чого разом обираються найкращі.

Ігрові методи також надзвичайно ефективні на уроках технологій. Наприклад, можна організувати квест із завданнями, що стосуються технології пошиття ляльки: правильно скласти викрійку, назвати необхідні інструменти, пояснити правила безпеки при роботі з голкою та ножицями тощо. Такий формат сприяє не тільки закріпленню знань, а й розвитку командного духу, вміння швидко приймати рішення [7].

Рольові ігри також можуть бути використані, коли учні виконують певні ролі, наприклад, дизайнера, технолога, контролера якості, покупця. Це допомагає їм краще розуміти реальні процеси створення виробу та комунікації в професійному середовищі [7].

Однією з форм інтерактивної діяльності є також проведення навчальних майстер-класів, коли вчитель або запрошений майстер демонструє певні прийоми виготовлення текстильних ляльок, а учні працюють паралельно, ставлячи питання і обговорюючи хід роботи. Такий формат дозволяє максимально наблизити учнів до реальної практики, розвиває професійні компетентності та творчі здібності [20].

Не менш важливо впроваджувати інтерактивні онлайн-ресурси: перегляд відеоуроків, створення спільних проєктів у цифрових середовищах,

використання мобільних додатків для створення схем або ескізів ляльок. Це особливо актуально в сучасних умовах розвитку цифрової освіти і дозволяє розширити межі навчального середовища.

Інтерактивні методи навчання мають бути системною складовою всього процесу виготовлення текстильної ляльки – від проєктування до кінцевого оформлення виробу. Їх правильне використання сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, зокрема ініціативності, підприємливості, уміння працювати в команді, самостійності та відповідальності.

Таким чином, інтерактивні методи навчання дозволяють не лише ефективно передавати знання та навички учням, а й робити процес навчання цікавим, живим, спрямованим на розвиток особистості кожного школяра. Вони значною мірою сприяють вихованню креативності, емоційної стійкості, навичок взаємодії, що є надзвичайно важливими для майбутнього успіху учнів як у професійному, так і в особистісному житті [6; 7].

Ці методи допомагають урізноманітнити уроки, зробити їх більш творчими, цікавими та ефективними для розвитку практичних навичок і креативного мислення учнів.

Ось приклади інтерактивних завдань, які можна використати на уроках виготовлення текстильної ляльки:

1. Брейн-ринг «Знавці текстильних ляльок»

Мета: активізувати знання про технологію виготовлення ляльок.

Учні діляться на дві команди. Учитель ставить питання на швидкість, наприклад:

- Які тканини краще використовувати для виготовлення текстильної ляльки?
- Назвіть основні етапи створення ляльки.
- Як правильно оформити обличчя текстильної ляльки?

За кожну правильну відповідь команда отримує бал. Перемагає команда, яка набере більше балів.

2. Інтерактивна вправа «Побудуй викрійку»

Мета: навчити учнів послідовності побудови деталей ляльки.

На дошці чи в презентації показуються фрагменти викрійки без підписів. Учням потрібно правильно підписати частини (голова, тулуб, рука, нога) та визначити їх розташування на тканині. Також можна дати завдання самостійно побудувати найпростішу викрійку (наприклад, прямокутну або овальну ляльку).

3. Колективне проєктування «Лялька моєї мрії»

Мета: розвинути уяву та творчість учнів.

Групам учнів пропонується створити дизайн-проєкт текстильної ляльки:

- вибрати образ (професія, національний костюм, казковий персонаж);
- зробити ескіз зовнішнього вигляду;
- обрати матеріали та способи оздоблення.

Результати презентуються у вигляді плаката або короткої доповіді.

4. Квест «Знайди помилку»

Мета: виявити знання технологічних процесів.

Учитель заздалегідь готує текст із навмисними помилками, наприклад:

«Після розкроювання тканини ми одразу починаємо розфарбовувати обличчя. Деталі пришиваємо за допомогою клею.»

Учні повинні знайти всі помилки і пояснити, як правильно виконати процес.

5. Інтерактивна демонстрація «Майстер і учень»

Мета: відпрацювати прийоми ручного шиття та оздоблення.

Учитель показує певний прийом (наприклад, як пришити руку ляльці), а учень має повторити дії, пояснюючи, що він робить. Потім ролі змінюються: учень стає «майстром», а інший учень — «учнем».

Комплексне врахування всіх цих аспектів забезпечує високу ефективність уроку і сприяє гармонійному розвитку особистості школярів.

3.3. Аналіз результатів впровадження методики навчання виготовлення текстильної ляльки

Аналіз результатів упровадження методики навчання виготовлення текстильної ляльки має важливе значення для оцінки ефективності розробленого підходу, визначення досягнень учнів та виявлення шляхів удосконалення подальшої педагогічної роботи. Основним завданням цього етапу є об'єктивна оцінка змін у рівні знань, практичних умінь, творчих здібностей школярів, а також у їхньому ставленні до навчальної діяльності.

Після впровадження запропонованої методики було проведено аналіз якісних і кількісних показників навчальних досягнень учнів. Для цього застосовувалися спостереження за діяльністю учнів на уроках, аналіз їхніх виробів, опитування, анкетування, тестування знань та практичні перевірочні роботи.

Одним із важливих результатів стало покращення рівня сформованості технологічних умінь. Учні стали краще орієнтуватися у видах текстильних матеріалів, правильніше підбирали інструменти для роботи, демонстрували вищий рівень точності при виготовленні деталей ляльки. Більшість учнів навчилася самостійно планувати послідовність операцій, що свідчить про розвиток логічного мислення і проєктних навичок.

Особливо варто відзначити зростання творчої активності учнів. У процесі виготовлення текстильних ляльок школярі активно проявляли ініціативу, виявляли креативність у підборі тканин, оздобленні ляльок, розробці аксесуарів та костюмів для своїх виробів. Це свідчить про розвиток естетичного смаку, дизайнерського мислення та індивідуальності.

Соціально-психологічний аспект роботи також зазнав позитивних змін. Завдяки груповим проєктам та взаємодопомозі на етапах виготовлення ляльок у багатьох учнів покращилися навички командної роботи, відповідальності за спільну справу, взаємопідтримки. Підвищився рівень

комунікації між учнями, що має важливе значення для їхньої загальної соціалізації.

Аналіз рівня зацікавленості учнів показав, що тематика виготовлення текстильної ляльки є особливо привабливою для дітей різного віку, оскільки поєднує творчість, ручну працю і самовираження. Більшість учнів висловили бажання продовжувати займатися виготовленням ляльок і поза межами уроків технологій, що свідчить про справжній інтерес до обраної діяльності.

У процесі аналізу також було виявлено окремі труднощі, які варто врахувати в подальшій роботі. Зокрема, частина учнів потребувала додаткової допомоги на етапі розмічання викрійок та початкового шиття, що свідчить про необхідність ще більш диференційованого підходу до навчання, використання індивідуальних консультацій і додаткових тренувальних вправ.

Порівняльний аналіз рівня навчальних досягнень учнів експериментальної та контрольної груп підтвердив ефективність розробленої методики. Учні експериментальної групи продемонстрували вищі показники за такими критеріями, як самостійність у виконанні завдань, якість виконання робіт, творчий підхід і дотримання технологічних норм.

Таким чином, аналіз результатів упровадження методики навчання виготовлення текстильної ляльки дозволяє зробити висновок про її високу ефективність. Запропонований підхід сприяє всебічному розвитку учнів — інтелектуальному, практичному, творчому та соціальному. У подальшій роботі доцільно удосконалювати технологію навчання з урахуванням виявлених труднощів, розширювати інтеграційні зв'язки з іншими навчальними предметами і залучати більше варіативних завдань для розвитку індивідуальних здібностей кожної дитини.

У процесі впровадження методики навчання виготовлення текстильної ляльки були виявлені певні проблеми й труднощі, які стали важливим джерелом для подальшого вдосконалення педагогічної діяльності.

Однією з головних проблем стало різне первісне ставлення учнів до процесу виготовлення текстильних ляльок. Частина школярів, особливо

молодших підлітків, виявляла значний ентузіазм і творчий підхід, тоді як інша частина ставилася до цього процесу формально, розглядаючи виготовлення ляльок як суто механічне виконання завдання. Причиною такої ситуації була як різниця в індивідуальних інтересах учнів, так і відсутність достатньої мотивації на початковому етапі.

Для вирішення цієї проблеми було запропоновано використовувати прийоми підвищення мотивації: демонстрацію прикладів оригінальних авторських ляльок, проведення майстер-класів із запрошенням професійних майстрів, створення виставок творчих робіт, де кожен учень міг показати свою індивідуальність. Крім того, значний ефект дало запровадження елементів ігрових технологій та організація творчих конкурсів між учнями.

Ще однією складністю виявилось опанування технік ручного шиття. Частина учнів мала слабо розвинені ручні моторні навички, що уповільнювало темп виконання завдань і вимагало більше індивідуальної допомоги. Для подолання цієї проблеми вчитель повинен систематично проводити спеціальні тренувальні вправи на розвиток дрібної моторики: шиття по розмітці, створення невеликих декоративних швів, вишивання простих орнаментів на клаптиках тканини. Також були використані вправи на розвиток координації рухів рук.

Проблемою стало й обмеження у використанні матеріалів. У шкільних умовах не завжди є змога забезпечити учнів різноманітними тканинами, нитками, оздоблювальними матеріалами. Для вирішення цього питання активно залучалися батьківські комітети, було організовано збір непотрібних тканинних залишків, використання доступних і дешевих матеріалів (наприклад, бавовняних тканин, фетру, штучного хутра). Також учні залучалися до самостійного пошуку матеріалів вдома, що додатково розвивало їхню відповідальність і ініціативність.

Складнощі виникали й у процесі організації індивідуальної диференціації навчання. З огляду на різний рівень готовності учнів до практичної роботи, необхідно було розробляти завдання різної складності:

для сильніших учнів – складніші проєкти з використанням більш дрібних деталей і складної техніки обробки тканин, для слабших – завдання з простішими формами і меншими обсягами роботи. Впровадження індивідуалізованого підходу дозволило краще врахувати можливості кожної дитини й підвищити загальний рівень успішності.

Інколи проблемою ставало дотримання техніки безпеки. Робота з голками, ножицями та іншими інструментами потребувала постійного контролю й чіткого нагадування учням про правила безпечної праці. Щоб уникнути нещасних випадків, на кожному уроці перед початком практичної частини проводився короткий повтор правил безпеки, а в класі були розміщені тематичні пам'ятки.

Нарешті, варто відзначити, що при впровадженні нової методики важливою складовою є підготовка самого вчителя. Недостатня обізнаність педагога в сучасних техніках текстильного дизайну може стати серйозною перешкодою для реалізації задумів. Для подолання цієї проблеми необхідне постійне професійне самовдосконалення вчителя: участь у курсах підвищення кваліфікації, майстер-класах, семінарах, перегляд фахової літератури та відеоуроків.

Таким чином, труднощі, що виникли під час упровадження методики, були подолані завдяки комплексному підходу: посиленню мотивації, використанню диференційованого навчання, залученню додаткових ресурсів, розвитку професійної майстерності вчителя і посиленню уваги до безпеки учнів. З урахуванням цих заходів методика довела свою результативність і була визнана перспективною для подальшого використання та розвитку.

Висновки

У процесі написання магістерської роботи була здійснена всебічна теоретична розробка теми: вивчено історичні аспекти створення текстильних ляльок, досліджено їх роль у культурі та вихованні дітей, окреслено психолого-педагогічні основи навчання технологій в школі. Велика увага приділялася віковим особливостям учнів, принципам диференціації навчання, інтеграції занять з іншими освітніми галузями. Також було з'ясовано специфіку складання поурочних планів, проведення занять, організації інструктування та оцінювання результатів роботи учнів.

У першому розділі роботи було здійснено аналіз науково-педагогічної літератури щодо формування практичних умінь і навичок учнів у процесі вивчення технологій. Встановлено, що виготовлення текстильної ляльки – це не лише технічний процес, але й ефективний засіб виховання естетичного смаку, розвитку просторового мислення, творчості, уяви й національної ідентичності учнів. Було з'ясовано, що цей вид діяльності гармонійно поєднує в собі елементи ручної праці, дизайн-мислення, проєктну діяльність, естетичне виховання та компетентнісний підхід до навчання. Здобуті теоретичні знання дозволили сформулювати основні методичні принципи, на яких має базуватись організація навчального процесу у цьому напрямі. Також розглянуто історичні аспекти розвитку іграшки в контексті української народної традиції.

Другий розділ був присвячений розкриттю технології виготовлення текстильної ляльки, особливостям дизайн-проєктування, вибору матеріалів та інструментів, а також розробці методичних прийомів і засобів навчання, які сприяють формуванню в учнів необхідних знань, умінь і навичок. Розкрито специфіку складання поурочного планування, етапи підготовки до уроку, організацію інструктування та пояснення технології. Значну увагу було

приділено віковим особливостям учнів та принципам диференціації навчання, що дало змогу розробити більш гнучкі, адаптивні методики викладання. Особливо цінною була частина, присвячена інтеграції з іншими шкільними предметами, що підвищує міжпредметну компетентність учнів. Також у цьому розділі були розроблені технологічні карти для виготовлення двох типів текстильних ляльок, запропоновано вправи й навчальні завдання, які забезпечують поетапне опанування технологічних процесів. Надано рекомендації щодо добору дидактичних матеріалів, наочності та технік роботи з учнями.

У третьому розділі представлено результати впровадження розробленої методики у навчальний процес. Зокрема, були розроблені навчально-методичні матеріали та здійснено апробацію програми навчання виготовлення текстильної ляльки. Результати спостереження та оцінювання показали, що учні не лише засвоїли необхідні технічні навички, а й виявили високий рівень зацікавленості, творчого самовираження та міжособистісної взаємодії.

Значну увагу приділено аналізу ефективності методики, яка полягала у вдосконаленні знань та навичок учнів, їх здатності до проєктування та реалізації творчих ідей. Окремо розглянуто методи контролю й оцінювання результатів роботи, а також труднощі, що виникали під час реалізації, та шляхи їх подолання. Було доведено, що завдяки комплексному методичному підходу та врахуванню індивідуальних особливостей учнів, ефективність навчання значно зростає.

Впровадження цієї методики сприяє формуванню важливих життєвих компетентностей: самостійності, посидючості, креативності, відповідальності, а також підтримує інтерес до культурної спадщини України через ознайомлення з традиційною текстильною іграшкою.

Також був проведений аналіз можливостей використання текстильної ляльки як засобу розвитку творчих здібностей школярів, їх моторики, естетичних почуттів, організованості й самостійності. Окремо розглянуто

проблеми та труднощі, які виникають при впровадженні нової методики, та запропоновано шляхи їх подолання, що є важливим для забезпечення ефективності навчального процесу.

Виконана магістерська робота має велике значення, оскільки вона не тільки доповнює науково-методичну базу з технологічної освіти, а й пропонує конкретні практичні рекомендації для вчителів. Матеріали дослідження можуть бути використані у розробці навчальних програм, методичних посібників, на курсах підвищення кваліфікації педагогів, а також безпосередньо в шкільній практиці для підвищення якості освітнього процесу.

Результати роботи підтверджують, що навчання виготовленню текстильних ляльок сприяє комплексному розвитку учнів, формує не тільки практичні навички, але й виховує повагу до культурної спадщини свого народу, розвиває естетичний смак та творче мислення.

Отже, проведене дослідження засвідчує ефективність запропонованої методики та відкриває перспективи для подальших наукових пошуків у сфері технологічної освіти школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Н. М. Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчості в дітей. *Психологічні координати розвитку особистості: реалії та перспективи*: збірник наукових матеріалів, II Всеукр. наук.- практ. конф. (17 травня 2017 року, м. Полтава). Полтава: Видавець Шевченко Р. В., 2017. С. 3-6
2. Атаманчук Н. М. Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчості дітей молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми психологічної науки у вимірах сучасного освітнього простору*: збірник наукових матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф. (15-16 травня 2014 року, м. Полтава) / за заг. ред. С. П. Яланської. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. С. 45-50.
3. Вознесенська Лялькотерапія: особливості та ризики використання ляльки в терапії. *Простір арт-терапії*: збірник наукових праць. Вип. 1(23). 2018. С. 12-15.
URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711982/1/Вознесенська%20О.Л.-стаття-Лялькотерапія-2018.pdf>
4. Григорій Ключек. В. Сухомлинський та Ш. Амонашвілі про красу. URL : <https://osvita.ua/blogs/61133/>
5. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
6. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.
7. Інтерактивні методи навчання. Сутність та призначення. Впровадження на прикладі методу «Рольова гра».

URL:<https://naurok.com.ua/interaktivni-metodi-navchannya-sutnist-ta-priznachennya-vprovadzhennya-na-prikladi-metodu-rolova-gra-259479.html>

8. Конспект уроку та презентація з трудового навчання для 8 класу на тему «Виготовлення текстильної ляльки».

URL:<https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-ta-prezentaciya-z-trudovogo-navchannya-dlya-8-klasu-na-temu-vigotovlennya-tekstilno-lyalki-2917.html>

9. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю школярів - складова частина навчального процесу. URL:<https://vseosvita.ua/blogs/kontrol-za-navchalno-piznavalnoi-diialnistiu-shkoliariv-skladova-chastyna-navchalnoho-protsesu-85182.html>

10. Кудря О. В. Лялька - мотанка як об'єкт проєктно-технологічної діяльності учнів. *Трудова підготовка в рідній школі*. 2018. № 4. С. 19-25.

11. Ліснівська Т. В. Шляхи та інноваційні технології втілення диференційованого підходу до учнів. *Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, (16 травня 2018 р., м. Київ) / гол. ред. О.М. Топузов, Київ: Інститут педагогіки, 2018. С. 174-176.

18. Лебедик Л.В., Стрельников В.Ю., Стрельников М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : навч.-метод. посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

19. Ляльки-мотанки: таємниці українського оберега, який захищає вже тисячоліття. URL:<https://womo.ua/lyalki-motanki-tayemnitsi-ukrayinskogo-oberega-yakiy-zahishhayevzhe-tisyacholittya/>

20. Майстер-клас для 8 класу «Технологія виготовлення текстильної ляльки-оберегу». URL:<https://naurok.com.ua/mayster-klas-dlya-8-klasu-tehnologiya-vigotovlennya-tekstilno-lyalki-oberegu-148434.html>

21. Матеріал науково-дослідницької роботи «Лялька - мотанка Трипільської цивілізації в XXI столітті». URL:<https://naurok.com.ua/material->

naukovo-doslidnicko-roboti-lyalka---motanka-tripilsko-civilizaci-v-hhi-stolitti-209512.html?utm_source

22. Методика викладання трудового навчання». URL: https://allreferat.com.ua/uk/pedagogika_metoduka_vukladanny/kontrolnaya/5163

23. Методичний посібник. Сучасний урок технологій. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-suchasniy-urok-tehnologiy-368869.html>

24. Методрозробка. Виготовлення сучасних ляльок-мотанок з використанням у оздобленні технік вишивки хрестиком та ткацтва. URL: <https://naurok.com.ua/metodrozrobka-vigotovlennya-suchasnih-lyalok-motanok-z-vikoristannyam-u-ozdoblenni-tehnik-vishivki-hrestikom-ta-tkactva-173162.html>

25. ОлександраПренко: Кожна моя лялька має своє призначення. URL: <https://rukotvory.com.ua/rozmovy/oleksandra-prenko-kozhna-moya-lyalka-maje-svoje>

26. Особистісно орієнтоване навчання і його застосування. URL: <https://naurok.com.ua/osobistisno-orientovane-navchannya-i-yogo-zastosuvannya-372530.html>

27. Особливості дизайн-проектування і виготовлення текстильних ляльок / Т.В.Луцкер, Н.В.Остапенко, Л.І.Зубкова, Л.А.Чук, Л. В. Навольська. *Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки*. 2017. № 1. С. 73-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2017_1_17

28. Особливості планування уроків трудового навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0010cq-3458.doc.html>

29. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І. Л., Волошина О. В, Губіна С. І. Вінниця: «Твори», 2019. 240 с.

30. Проектна діяльність на уроках трудового навчання. URL: <https://naurok.com.ua/proektna-diyalnist-na-urokah-trudovogo-navchannya-276545.html>

31. Проектна діяльність на уроках технології.
URL:<https://vseosvita.ua/library/embed/010075i2-f1c6.docx.html>
32. Русин Н.М., Черепаня Н.І., Арделан Я. Казкотерапія та лялькотерапія як інноваційний підхід до виховання сучасного дошкільника. *Освіта і наука: міжнародний науковий журнал*. Випуск 2(37), 2024. С. 119-127.
URL: <https://msu.edu.ua/educationandscience/wp-content/uploads/2025/05/18-КАЗКОТЕРАПІЯ-ТА-ЛЯЛЬКОТЕРАПІЯ-ЯК-ІННОВАЦІЙНИЙ-ПІДХІД-ДО-ВИХОВАННЯ-СУЧАСНОГО-ДОШКІЛЬНИКА.pdf>
33. Теоретичні та практичні особливості організації пошуково-дослідницької діяльності учнів у процесі викладання трудового навчання освітньої галузі "Технології". URL: <https://vseosvita.ua/library/teoreticni-ta-prakticni-osoblivosti-organizacii-posukovo-doslidnickoi-dialnosti-ucniv-u-procesi-vikladanna-trudovogo-navcanna-osvitnoi-galuzi-tehnolog-236658.html>
34. Ткачук С.І., Коберник О.М. Основи теорії технологічної освіти : навчальний посібник. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. 304 с.
35. Трудове навчання (обслуговуючі види праці). 8 клас. Терещук. URL: https://uahistory.co/pidruchniki/tereschuk-labor-training-service-types-of-work-8-class-2016/18.php#google_vignette
36. Столяренко О. Б. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
37. Fromm E. Thecreativeattitude.In Н. Anderson (Ed.), Creativityanditscultivation. NewYork: Sarup, 2011. 63 s.